

Vliv her na vývoj dítěte předškolního věku z pohledu rodičů

Hana Kadulová

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Hana KADULOVÁ

Osobní číslo: H07194

Studijní program: B 7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Téma práce: Vliv her na vývoj dítěte předškolního věku z pohledu rodičů

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti psychologie a pedagogiky.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

SEVEROVÁ, Marie. Hry v ranném dětství. 1. vydání. Praha : Academia, 1982. 211 s.

STOPPARDOVÁ, Miriam. Otesrujte své dítě : ANEB Jak objevit a rozvíjet schopnosti dítěte. 1. vydání. Martin : Neografia, 1992. 189 s. ISBN 80-85186-49-7.

MATĚJČEK, Zdeněk. Co, kdy a jak ve výchově dítěte. 2. vydání. Praha : Portál, 1999. 143 s. ISBN 80-7178-320-X.

PIAGET, Jean; INHELDEROVÁ, Bärbel. Psychologie dítěte. 2. vydání. Praha : Portál, 1997. 143 s. ISBN 80-7178-146-0.

MIŠURCOVÁ, Věra; FIŠER, Jiří; FIXL, Viktor. Hra a hračka v životě dítěte. 1. vydání. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1980. 144 s.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavla Andrysová, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

25. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 25. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 9. 4. 2011

Kodubová Hana

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Teoretická část zahrnuje poznatky o hračce a hrách, které jsou uvedeny v odborné literatuře. Pozornost je zde věnována funkcím her, motivaci dítěte ke hře, klasifikaci her a jejím typům. Nejsou zde opomenuty ani různé teorie her podle významných světových pedagogů a psychologů. Pozornost je zde zaměřena na hračky a hry vhodné pro dítě v předškolním období. Součástí teoretické části jsou také doporučení týkající se toho, jak mohou rodiče pomocí her přispívat k pozitivnímu rozvoji svého dítěte.

Předmětem empirické části je kvantitativně orientovaný výzkum zaměřený na rodiče dětí předškolního věku. Jeho cílem je analyzovat poznatky o tom, jak rodiče ovlivňují svým výběrem her a hraček rozvoj svého dítěte. Sběr dat probíhal metodou dotazníku.

Klíčová slova: hra, hračka, teorie her, motorické dovednosti, vývoj dítěte předškolního věku

ABSTRACT

The theoretical part includes information about toys and games that are initiated in literature. Attention is paid to the functions of games, the child's motivation to play games, classification of games and their types. Various theories of games according to the world's major pedagogues and psychologists are not omitted, too. The attention is paid to toys and games in preschool period of the child. It summarizes the information about parents' support through games, for positive personality and skills development of the child.

The subject of the empirical part is quantitatively oriented research aimed at parents of preschool children. Its aim is to analyze the information of how parents affect their child's development by selection of games and toys. Data were collected by using a questionnaire.

Keywords: Game, toy, theories of games, motor skills, evolution of a pre-school child

Děkuji Mgr. Pavle Andrysové, PhD. za odborné vedení a cenné připomínky k mé bakalářské práci.

MOTTO:

„Všude na celém světě, ať je jak chce širokánský, všude po celém světě, kde je právě v této chvíli den a svítí sluníčko, zrovna teď si dětičky hrají.“

(J.ČAPEK)

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HRAČKA.....	12
1.1 DÍTĚ A JEHO VÝBĚR HRAČKY.....	12
1.2 VLASTNOSTI SPRÁVNÉ HRAČKY.....	13
1.3 DĚLENÍ HRAČEK.....	16
2 DĚTSKÁ HRA.....	19
2.1 TEORIE HER.....	20
Symbolická hra.....	21
Nácviková teorie.....	22
2.2 FUNKCE HER.....	23
2.3 MOTIVACE HER.....	23
2.4 KLASIFIKACE HER.....	24
2.5 TYPY HER.....	26
2.5.1 Psychomotorické hry.....	26
2.5.2 Psychomotorické hry a řeč.....	28
2.5.3 Sociální hry.....	28
2.5.4 Tvořivé hry.....	29
2.5.5 Hrové předstírání.....	29
2.5.6 Funkční hry.....	30
2.5.7 Námětové hry.....	30
2.5.8 Společenské stolní hry.....	31
2.5.9 Počítačové hry.....	31
2.5.10 Hry pro předškoláky.....	33
3 ROLE RODIČŮ PŘI HŘE.....	35
4 VÝVOJOVÁ OBDOBÍ DÍTĚTE.....	37
4.1 OBDOBÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	37
4.1.1 Motorický vývoj.....	38
4.1.2 Psychický vývoj.....	38
4.1.3 Rozvoj myšlení.....	38
4.1.4 Sociální vývoj.....	39
4.1.5 Rozvoj řeči.....	39
4.1.6 Hra.....	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	41
5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU.....	42

5.1	CÍL VÝZKUMU	42
5.2	VÝZKUMNÁ METODA.....	42
5.3	VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	43
5.4	VÝZKUMNÝ VZOREK	43
5.5	PŘEDVÝZKUM.....	44
5.6	ADMINISTRACE.....	44
6	VYHODNOCENÍ A PREZENTACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ, SHRNUÍ VÝSLEDKU VÝZKUMU.....	45
6.1	VYHODNOCENÍ A PREZENTACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	45
6.2	SHRNUÍ VÝSLEDKU VÝZKUMU	61
7	NÁMĚTY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	66
	ZÁVĚR	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	68
	SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ	70
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	71
	SEZNAM OBRÁZKŮ	72
	SEZNAM TABULEK.....	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Všude na světě, bez ohledu na barvu pleti, náboženské vyznání nebo kulturní cítění, si děti hrají. A proč tomu tak je? Protože hra je neodmyslitelnou a zcela přirozenou součástí správného vývoje každého člověka.

Hra a činnosti s ní spojené jsou staré jako lidstvo samo. Zmínky o ní můžeme nalézt na zdech starých domů a chrámů, můžeme se o ní dočíst ve starých knihách a spisech. Už i Bible Svatá hovoří o dětech hrajících si v ulicích měst.¹

Jak lidstvo procházelo svým vývojem, tak se i jeho názory na dětské hraní měnily a vyvíjely. Velký vliv na tyto názory měla celá řada významných osobností z řad filosofů, psychologů a pedagogů, kteří se snažili poukázat na důležitost dětských her ve vývoji dítěte a na potřebu věnovat jim dostatek pozornosti. V mé práci chci seznámit čtenáře s několika teoriemi her podle významných pedagogů.

Ve své práci čtenáře obeznámím s rozmanitostí dětských her a hraček, které neslouží pouze pro zábavu dítěte, ale lze je využít, pokud jsou vhodně zvoleny, také k jeho pozitivnímu rozvoji. Tato práce popisuje také postavení rodičů a jejich činnost napomáhající dítěti hry a hračky vhodně využívat a používat. V příloze čtenář nalezne příklady her na rozvoj dětské motoriky, fantazie, schopností, atd.

Téma práce „Vliv her na vývoj dítěte předškolního věku z pohledu rodičů“ jsem si vybrala z osobních důvodů. Sama jsem matkou dvou dětí, a tak jsem se chtěla seznámit s možnostmi, jak co nejlépe pomocí her a hraček (zábavnou formou) ovlivnit vývoj svých dětí.

¹ Proroctví Zachariáše Proroka, 8,5 : *“Ulice také města plné budou pacholat a děvčat, hrajících na ulicích jeho.”*

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 HRAČKA

Hračka je nepostradatelnou součástí téměř každé hry dítěte, zejména pak jedná-li se o dítě předškolního věku. Hračka začíná dítě doprovázet už několik dní po jeho narození a často v různých podobách setrvává u člověka až do puberty.

Hračka neslouží pouze jako prostředek pro hru, ale do určité míry je i obrazem společnosti, ze které pochází. V hračkách se vždy odráželo společenské a ekonomické postavení jejich majitelů i celé společnosti, je v ní zachycena kultura či etnické a národnostní prvky společnosti.

Hračka představuje v životě dítěte přirozenou učební pomůcku, která umožňuje dítěti seznámit se se skutečným světem. Přednost hračky tkví v tom, že se k ní dítě může opakovaně vracet, činnost s ní může dle libosti měnit a kombinovat, a také s ní experimentovat. Při manipulaci s hračkou si tak dítě nacvičí to, co bude jednou v životě potřebovat (Elmanová, 1998).

Hračku nelze chápat pouze jako nějaký prostředek hry, ale je jí potřeba vnímat zejména jako pomůcku napomáhající výchově a vzdělávání dětí. Díky ní se dítě rozvíjí po stránce tělesné i duševní. Hračky, podle svého zaměření, napomáhají jednak rozvíjet zrakové, sluchové a hmatové vnímání dítěte, ale také existují hračky, které svým zaměřením dítě cvičí v trpělivosti, v sebeovládání, rozvíjí jeho vynalézavost a tvořivost nebo posilují paměť a přispívají k rozvoji jeho abstraktního myšlení (Matějček, 1996).

Hračka podle Elmanové (1998) představuje v životě dítěte přirozenou učební pomůcku, která umožňuje dítěti seznámit se se skutečným světem. Přednost hračky tkví v tom, že se k ní dítě může opakovaně vracet, činnost s ní může dle libosti měnit a kombinovat, a také s ní experimentovat. Při manipulaci s hračkou si tak dítě nacvičí to, co bude jednou v životě potřebovat.

1.1 Dítě a jeho výběr hračky

V současné době existuje na našem trhu mnoho rozmanitých hraček, ze kterých mohou rodiče a děti vybírat. Každé dítě je jiné, má jiné představy, touhy, charakter, temperament a pocity, a toto vše se pak odráží do jeho výběru hračky.

Na to, jakou hračku si dítě zvolí, má velký vliv také jeho věk. Jak dítě roste, začíná svému okolí věnovat stále více pozornosti. Pro dítě je zcela přirozené vidět hračky ve zcela obyčejných věcech, které ho obklopují. Proto jsou často jeho prvními a velmi oblíbenými hračkami různé krabičky, kamínky či klacíky, prostě vše, co mu přijde do cesty při jeho průzkumech po okolí. A jak se dítě vyvíjí a mění, tak se mění také zájem o předměty kolem něj. Postupem času se jeho pozornost přesune od náhodně nalezených objektů k věcem vědomě zvoleným, a to zejména k těm, které používají lidé v jeho blízkosti (Elmanová, 1998).

Mohlo by se zdát, že čím je hračka barevnější, veselejší a tvarově členitější, tím bude pro dítě přitažlivější a atraktivnější. Opak bývá většinou pravdou. Dítě spíše zaujme hračka jednodušší, která nemá přesně stanovený význam a funkci. Dítě se raději obklopuje věcmi, které rodiče za hračky ani nepovažují, ale které mu umožní rozvíjet jeho představivost a fantazii. Často se jedná o věci, jejichž význam se mění podle momentálního rozpoložení, nálady a stavu dítěte. Klacek pro něho není jen obyčejným kusem dřeva, ale velmi snadno se v očích dítěte promění v kouzelnou hůlku, která splní každé přání, nebo v meč, kterým se dají snadno skolit hlavy nebezpečného draka. A pokud se dítě ke hře s klackem někdy opět vrátí, může mít tento kus dřeva úplně jinou funkci a význam. A v tom právě tkví kouzlo obyčejných jednoduchých věcí kolem dítěte (Stoppardová, 1992).

Je dávno pryč doba, kdy auta byla doménou pouze chlapců a panenky děvčat. Je mnoho děvčat, které při výběru hračky šáhnou raději po autu než po panence. A i chlapci si rádi hrají s panenkami. A není na tom nic divného a zavádějícího. Záleží jen a jen na dítěti, které hračce dá při svém výběru přednost.

1.2 Vlastnosti správné hračky

Vybrat hračku, která by dítě nejen zaujala a pobavila, ale zároveň mu přinesla i něco pozitivního pro jeho rozvoj, není vůbec jednoduché. Správně zvolená hračka by měla dítěti poskytovat co největší prostor ke hře a zároveň mu dopomáhat k širokému rozvoji jeho osobnosti. To vše by se mělo dít zábavnou a zcela nenásilnou formou.

Správná hračka by u dítěte měla jednak stimulovat jeho vývoj v oblasti pohybu, rozumu, citu a smyslového vnímání, a také by mu měla napomáhat rozvíjet jeho fantazii, představivost, společenské postoje a návyky (Matějček, 1996).

Funkcí hračky není jen dítě pobavit a poskytnout mu pocit radosti a uspokojení, ale správná hračka musí také splňovat požadavky v oblasti estetiky, pedagogiky, hygieny a variability (Pávková, 2002).

Estetická požadavek na hračku

Z estetického hlediska má hračka u dítěte rozvíjet jeho vkus a cítění pro krásu. Hračka by měla být pěkná, vkusná a neměla by u dítěte vyvolávat pocit odporu či strachu (Matějček, 1996).

V současné době, kdy je trh s hračkami přesycen, lze nalézt mnoho hraček, které jsou nevkusné až „kýčovitě“. Tyto hračky sice mohou u dítěte vyvolat zájem pro svoji barevnost a pestrost, ale postrádají jakoukoli estetickou hodnotu.

Pedagogická hodnota hračky

Pedagogický význam hračka spočívá ve zprostředkovávání nových znalostí dítěti, v rozvoji jeho schopností a dovedností. V neposlední řadě by měla hračka také vycházet ze zkušeností dětí (Pávková, 2002).

Hygienický požadavek hračky

Pokud bychom chtěli, aby hračka splňovala také hygienickou hodnotu, musíme při jejím výběru brát zřetel i na materiál, z něhož je hračka vyrobena. Kromě vhodného materiálu je potřeba se u hračky zaměřit také na její vhodnost vzhledem k věku dítěte, pro které je určena.

Vhodnost materiálu hračky

Jedním z dalších kritérií správné a vhodné hračky je materiál, z něhož je vyrobena. Materiál by měl být zvolen tak, aby svými vlastnostmi zaručil co nejdelší životnost hračky a také, aby odpovídal věku dítěte, kterému je hračka určena. Samozřejmě malému dítěti nedáme do rukou hračku křehkou, kterou by okamžitě rozbilo, ale spíše pro něj zvolíme hračku vyrobenou ze dřeva, látky nebo pevného plastu. U staršího dítěte je naopak křehčí hračka na místě. Dítě se tak naučí s věcmi zacházet šetrně a opatrně, tak, aby je nerozbilo nebo nepoškodilo (Stoppardová, 1992).

Stále častěji se setkáváme s hračkami dovezenými z asijských zemí, které sice svoji cenou jednoznačně konkurují hračkám vyrobených v západních zemích, ale obsahují nebezpečné látky, které mohou negativně ovlivnit zdravý vývoj dítěte. Proto takové hračky přinesou dítěti víc škody než užitku.

Přiměřenost hračky věku dítěte

Je potřeba, aby rodiče při výběru hračky brali zřetel na věk dítěte, kterému je hračka určena. A nejedná se o věk kalendářní, ale o věk vývojový. Z mnoha různých příčin nemusí kalendářní věk dítěte odpovídat danému vývojovému stádiu. A proto je potřeba vycházet zejména z potřeb a možností dítěte, které si bude s danou hračkou hrát (Matějček, 1996).

Pokud dítě dostane do rukou hračku, která neodpovídá jeho věku, pak tato hračka neplní svoji funkci a nestimuluje dítě tak, jak by měla. S hračkou určenou starším dětem, než jak je dítě samo, si dítě neumí poradit, neví co s ní a jak s ní správně zacházet a hrát si. Naopak hračka pro mladší děti začne dítě velmi brzy nudit, nebaví ho a velmi záhy ji odloží (Stoppardová, 1992).

Jestliže si rodiče nevědí rady, která hračka je pro jejich dítě vzhledem k jeho věku vhodná, radu a pomoc mohou nalézt přímo na obalu hračky, kde je napsáno, pro jak staré dítě je hračka určena. I když tato informace je orientační, rodiče by ji vždy měli brát v úvahu.

Variabilita hračky

I když dítěti vybereme hračku, která odpovídá jeho věku, ještě to neznamená, že dítě zaujme a že si s ní bude hrát. U výběru hračky je potřeba se zaměřit také na to, aby měla pokud možno co největší využitelnost. Hračka, která dítě povede pouze k jednomu, stále stejnému, typu her, ho brzy přestane zajímat a bavit. Hračka by měla dítě co nejvíce obohacovat a co možná nejvíce rozvíjet jeho schopnosti a dovednosti. Dítě má rádo hračky, jejichž význam a funkci může měnit podle své momentální nálady a rozpoložení a může utvářet jejich podobu a tvar podle své fantazie (Stoppardová, 1992).

Další vlastnosti správné hračky

Než rodiče, kteří mají ve svých rukou obrovskou moc ovlivnit vývoj svého dítěte, vyberou hračku, měli by se zaměřit i na další parametry, které by správně zvolená hračka měla splňovat. Je potřeba věnovat dostatek pozornosti tomu, zda hračka dítě dostatečně stimuluje a aktivuje a zda-li je pro něho bezpečná.

Stimulace hračky

Hračky by u dítěte měly stimulovat jeho představivost, fantazii, zdokonalování sebe sama a rozvíjení se. Hračky by měly dítě vést k aktivní hře a ne pouze k pasivnímu jednání. Mezi tzv. „pasivní hračky“ můžeme počítat různé typy mechanických hraček, u nichž je předem dáno, co která hračka bude dělat, a dítě tak nemá možnost s touto hračkou manipulovat a hrát si podle svých představ (Stoppardová, 1992).

Bezpečnost hračky

U menších dětí je potřeba zajistit, aby se jim do rukou nedostaly hračky obsahující malé částice. Takové hračky znamenají pro zdraví a bezpečnost dítěte velké riziko. Dítě při manipulaci s takovou hračkou může nějaký malý dílek spolknout, vdechnout či zastrčit do různých otvorů svého těla, jako např. do nosu nebo do ucha. Správná a bezpečná hračka musí mít také oblé hrany, aby nedošlo k nehodě či úrazu dítěte. I když rodiče pořídí dítěti hračku kvalitní a bezpečnou, tak je potřeba hračku průběžně kontrolovat. Zejména mladší děti rády s hračkami házejí, bouchají, a tak se snadno stane, že se kousek hračky ulomí. Dítě se pak může pořezat nebo ulomený kousek vdechnout či spolknout (Stoppardová, 1992).

1.3 Dělení hraček

Existuje celá řada kritérií pro rozdělení hraček. Často se setkáváme s dělením hraček podle pohlaví cílového uživatele (hračky pro kluky, pro holky), podle výrobního materiálu (hračky dřevěné, plastové, plechové, plyšové či látkové), podle prostředí (hračky do vody, na hřiště, na doma) či podle výrobce hraček.

Mezi další kritéria, podle kterých lze hračky dělit, patří vývojové hledisko, podle něhož můžeme rozdělit hračky na hračky pro předškolní věk, mladší, střední a starší školní věk. Z pedagogicko psychologického hlediska můžeme hračky členit podle druhu psychické funkce, kterou rozvíjejí. Jedná se o hračky pro rozvoj představivosti, paměti

či pozornosti. Hračku lze využít i při různých herních aktivitách. Na základě typu her, při níž jsou hračky používané, rozlišujeme hračky pro hry námětové, dramatizující a konstruktivní (Pávková, 2002).

Stoppardová (1992) rozdělila hračky podle věku dítěte. Zájmy dítěte, a s tím spojené i hračky, se během prvních tří let věku dítěte velmi rychle mění. Pro každý úsek dětského vývoje existuje celé spektrum hraček, které rozvíjí jeho jemnou i hrubou motoriku, tvořivost a představivost.

Hračky pro děti ve věku od narození do 6 měsíců

Dítě od narození do půl roku svého života není schopné přílišné manipulace s věcmi. Proto jsou pro něho nejvhodnější hračky zavěšené nad ním (nad postýlkou či na hrazdičce). Malé dítě stimulují hračky barevné, lesklé nebo takové, které vydávají různé zvuky a melodie. Pokud už dítě začne věci uchopovat, jeho pozornost zaujmou hračky typu hrkátek a různých plastových zvířátek, které mohou mačkat a ocucávat (Stoppardová, 1992).

Hračky pro děti ve věku od 7 do 12 měsíců

Dítě v tomto období už vnímá sebe samo, poznává lidi a věci ve svém okolí. Svět kolem něho ho velmi zajímá, dítě zkoumá a šahá na vše, k čemu má příležitost se dostat. Jeho pozornost zabaví hračky pohyblivé (autíčka, míče), zvukové, ale i takové se kterými může v mezích svých možností manipulovat. Dítě rádo vkládá a vyndává věci z nádob, hledá je a hází s nimi. Jeho pozornost zaujmou i knížky, kostky či kyblíky (Stoppardová, 1992).

Hračky pro děti ve věku od 12 do 18 měsíců

Pro toto věkové období je typická dětská zvědavost. Dítě už umí chodit, takže se dostane tam, kam chce, a vezme si to, co chce. Rádo si hraje s věcmi každodenní potřeby, které vidí u dospělých, a snaží se jejich činnost napodobit. Mezi oblíbenou hru patří vaření, vysávání, utírání nábytku či podlahy. Aby rodiče dítě správně stimulovali, měli by mu dopřát hračky, které dítě tahá za sebou či tlačí před sebou, různé skládačky, věci na malování, knížky a hračky, které do sebe zapadají nebo se dají na sebe stavět (Stoppardová, 1992).

Hračky pro děti ve věku od 18 měsíců do 2 let

Typické pro děti v tomto věku je hra s hračkami, se kterými může různě manipulovat nebo napodobovat činnosti dospělých. Dětskou pozornost zaujmou panenky, hračky, do nichž se dá bouchat, hudební hračky nebo například modelovací těsta. Pro děti jsou také vhodné různé třídící a navlékací hračky, při nichž rozvíjí svoji jemnou motoriku, nebo dětský telefon, který přispívá k uspokojování dětské potřeby konverzovat. Dítě se také velmi snadno zabaví hračkami s kolečky, které může před sebou tlačit nebo naopak za sebou tahat (Stoppardová, 1992).

Hračky pro děti ve věku od 2 do 3 ½ let

Mezi oblíbené hračky dětí v tomto věku patří stavebnice různých typů, neboť dítě rádo skládá a zase bourá. Dítě se často zabaví také různými jednoduchými skládankami, hrou s různým náradím, předměty každodenní potřeby, papírem a barvami, ať už temperovými, vodovými či prstovými. Vhodné hračky pro tento věk jsou také různé převleky představující různé profese či masky (Stoppardová, 1992).

Hračky pro děti ve věku od 3 ½ do 5 let

Dítě v tomto věku vyhledává hru ve společnosti jiných dětí a osob, proto jeho pozornost zaujmou různé sportovní potřeby, při kterých může měřit svoji obratnost s ostatními hráči. Další velmi oblíbené hračky jsou miniaturní předměty, knížky, zvětšovací skla a dalekohled, magnetické tabule či modely, které ve zmenšené podobě kopírují skutečné předlohy (auta, konstrukční modely) (Stoppardová, 1992).

Hračky pro děti ve věku od 5 do 7 let

Děti předškolního věku mají stále rostoucí zájem o čtení, psaní a počítání, a tak mezi jejich oblíbené hračky bude často patřit kniha, různé příručky a diáře. Kromě toho si dítě rádo hraje s hračkami, které napodobují svět dospělých (pokladny, kalkulačky). Zejména u chlapců vzbudí pozornost různé jednoduché řemeslnické stroje a zařízení, děvčata se zase ráda zabaví hrou s panenkami a jejich příslušenstvím. Ať už chlapci nebo děvčata, děti vždy rády sáhnou po hudebním nástroji (Stoppardová, 1992).

2 DĚTSKÁ HRA

Na úvod bych ráda uvedla několik definic her:

„Hra je specifická lidská činnost, která se často řídí zvláštními pravidly“ (Jandourek, 2001, str. 99).

„ Hra je dobrovolná činnost, která je vykonávána uvnitř pevně stanovených a prostorových hranic, podle dobrovolně přijatých, ale bezpodmínečně závazných pravidel, která má svůj cíl v sobě samé a je provázena pocitem napětí a radosti a vědomí jiného bytí nežije všední život“ (Huizinga, 1971, str. 33).

„ Hra je svobodně volenou aktivitou, nevynucenou vnějšími požadavky ani okolnostmi, která má hodnotu sama v sobě, není tedy prostředkem k cíli, ale cílem sama o sobě“ (Čačka, 1999, str. 77).

Existuje ale i spousta jiných definic, zabývajících se pojmem hra. Dalo by se však říci, že jedno mají tyto definice společné. Všechny považují hru za velmi důležitou a nepostradatelnou součást správného vývoje každého člověka. Dalším společným znakem hry je to, že je považována za důležitý prostředek k získávání prvních zkušeností člověka. Pomocí hry se dítě připravuje na dospělý život.

Hra obsahuje mnoho prvků, které ji odlišují od jiných činností tak typických pro člověka. Hlavním rysem hry je její dobrovolnost a spontánnost. Dítě si hraje ne proto, že musí, ale proto, že chce. Hra je pro dítě zábavné a příjemné využití jeho volného času. A právě díky této nenásilné stránce hry se jejím prostřednictvím dítě, aniž by si to vůbec uvědomovalo, rozvíjí. Pomocí her se dítě učí novým poznatkům, tím že si vytváří stále nové a nové situace, rozvíjí svoji fantazii, zdokonaluje svoji motoriku a dovednosti, učí se sociálním vztahům, seznamuje se s pravidly, normami a morálkou společnosti, ve které žije (Rendlová, 1995).

Kromě spontánnosti a dobrovolnosti se hra vyznačuje také tím, že nemá přesně vymezen svůj obsah. Dítě si může hrát s mnoha různými hračkami, věcmi, může si hrát samo nebo ve společnosti jiných dětí či dospělých. A díky této rozmanitosti hra napomáhá k všestrannému rozvoji dítěte (Severová, 1982).

I když by se mohlo zdát, že je hra zcela libovolnou činností, není tomu tak. Každá hra se vyznačuje svým určitým řádem. Jakákoli hra, ať už se jedná o hru zaměřenou na rozvoj

schopností nebo hry určené pro jednotlivce či kolektiv, se uskutečňuje v daném čase a prostoru, má svá pravidla, kterými se musejí řídit všichni účastníci hry. Pro hru je typické uspokojení plynoucí ze samotné hry a její výsledek lze považovat až za druhotný (Mišurcová, Fišer, Fixl, 1980).

To, co ovlivňuje hru, je motivace dítěte, o níž budeme hovořit později, a jeho subjektivní stav. Na hru, její vznik i průběh, má významný vliv momentální rozpoložení dítěte, jeho psychická stránka a mnoho dalších, čistě subjektivních, stránek dítěte (Severová, 1982).

Dítě si pomocí her vytváří svůj vnitřní svět, ve kterém se odrážejí jeho prožitky, zažité během dne, a není podstatné, jedná-li se o prožitky příjemné či nepříjemné. Dítě ve hře nekopíruje přesně skutečnost, ale vyjadřuje v ní svůj vztah k zobrazovanému jevu, vyjadřuje v ní své zážitky, ale i tužky a přání. Dítě je schopno se do hry tak vcítit, že přestane vnímat svět kolem sebe. Často se pak stává, že dítě zapomene na to, že je čas jít spát nebo jíst, přestane vnímat dění kolem sebe a je plně zaujato jen svým vnitřním světem. Tento svět se mu může zdát být tak autentický, že pocity, které prožívá ve hře, ho zcela ovládnou a on je vnímá jako pocity opravdové. Proto dítě, hrající si třeba na strašáky, se může, skutečně těchto bubáků bát a rozpláče se (Matějček, 1986).

Hra je v západních vyspělých zemích posuzována a vnímána jako hlavní činnost dítěte, na niž má každé dítě právo. Společnost se proto snaží dětem vytvořit pro hru, a tím pro jejich plnohodnotný rozvoj a vývoj, co nejlepší podmínky (Severová, 1982).

Na významu hry pro správný dětský vývoj se shodují všichni odborníci zabývající se dětmi. Dítě ve hře vyjadřuje své emoce, odráží se v ní jeho pocity strachu, napětí, úzkosti, ale také radosti, vzrušení a očekávání, a proto je často používána jako diagnostická a psychoterapeutická technika.

2.1 Teorie her

Dětskou hrou, jejím významem, vznikem i funkcí se zabývala a zabývá celá řada významných odborníků z řad filosofů, psychologů a pedagogů ze všech koutů světa. Mezi tyto významné osobnosti patří například Fröbl, Spencer, Schiller, Groos, Komenský, Piaget, Buytendijk a mnoho dalších. Já se budu podrobněji zabývat Grossovou a Piagetovou teorií hry.

Symbolická hra

Jeden z předních švýcarských biologů a psychologů Jean Piaget se zabýval ve svém výzkumu dětskou hrou a periodizací kognitivního vývoje dítěte. Tento svůj výzkum prováděl jednak na svých vlastních dětech, jednak na dětech z dětského domova. Podle názorů Piageta (1997) hraje ve vývoji dítěte hra významnou roli. I když se jedná pouze o přechodnou formu činnosti dítěte, je hra pro něho nutná a nepostradatelná. Hra a její průběh se u dítěte mění a vyvíjí v závislosti na jeho intelektu. Dá se tedy říci, že hra je dítětem determinována.

Hra plní mnoho funkcí. Piaget (1997) však odmítá, že by mohla plnit i funkci učení. Výjimku spatřuje pouze u jednoduchých senzomotorických her, které rozvíjejí motoriku dítěte.

Piaget (1997) rozdělil hry do tří hlavních kategorií. V první kategorii her se nacházejí hry, které on sám označil jako „hry cvičení“. Jsou to hry na senzomotorické úrovni, jejichž podstata spočívá pouze v opakování těch činností, které již dítě umí. Dítě danou činnost opakuje stále a stále, a to pouze z čiré radosti, kterou mu tato činnost přináší.

Cvičné hry přecházejí do kategorie her nazvané Piagetem jako „symbolické hry“. Tyto hry představují vrchol dětské hry a lze je spatřovat u dětí od dvou do šesti let. Tím, že dítě je nuceno se neustále přizpůsobovat sociálnímu světu lidí kolem sebe, kterému ono samo ještě moc dobře nerozumí a nechápe ho, nemůže uspokojit své citové a intelektuální potřeby. Nástrojem, pomocí kterého se dítě může sociálnímu světu přizpůsobit, je jazyk. Dítě ho však už přijímá v závazných formách kolektivní povahy, a proto mu není umožněno zcela přesně vyjádřit své zážitky či potřeby. Dítě tedy potřebuje něco, prostřednictvím čeho by mohlo, podle své potřeby a vůle, vyjádřit svá přání, tužby a potřeby. Tuto jeho potřebu mu pomohou uspokojit symboly, které jsou mu daleko dříve dostupné a lépe pochopitelné než slova (Piaget, 1997).

Symbolická hra může pomoci dítěti odstranit různé konflikty, napětí či frustraci. Dítě pomocí symbolické hry může kompenzovat své dosud neuspokojené potřeby a přání, a obrátit v ní role tak, jak si samo přeje. Dítě si hrou pozmění událost, kterou skutečně zažilo tak, aby to vyhovovalo jeho představě a potřebě. Symbolická hra umožňuje

asimilovat reálný svět k vlastnímu já. To se většinou děje v afektivních a kognitivních podobách (Piaget, 1997).

Na symbolické hry poté navazuje třetí kategorie her, a to kategorie takzvaných „her s pravidly“. Jsou to hry konstruktivní a jejich význam roste v závislosti na tom, jak se dítě vyvíjí ve společnosti. I v tomto typu her můžeme nalézt mnoho z herní symboliky, ale jejich význam je hlavně v tom, že směřují k opravdovým adaptacím, k řešení konkrétního problému či k určité tvorbě (1997).

Piaget byl při výkladu funkcí symbolické hry ovlivněn psychoanalýzou. Symbolickou hru vnímal jako prostředek, umožňující dítěti zažívat různé životní události, které ho silně emocionálně zasáhly (Severová, 1982).

Nácviková teorie

V této teorii hry, jejímž autorem je profesor filosofie K. Groos, se hra podle Severové (1982) vyznačuje biologickým významem jak pro člověka, tak pro živočichy vyššího druhu. Hra u dítěte má podstatný význam a měla by u něho rozvíjet jeho dané předpoklady, díky kterým pak může efektivně vykonávat různé druhy činností.

Groos podle Severové (1982) označuje hru za vážnou činnost, kterou u dospělého člověka můžeme spatřovat především v podobě práce. Hra se od práce liší v několika bodech. Rozdíl mezi hrou a prací spočívá jednak v tom, že hra je vykonávána proto, že je zábavná a příjemná, zatímco práce je často namáhavá, nepříjemná a vzniká z nutnosti uspokojovat základní životní potřeby člověka. Jeden ze základních znaků charakterizující hru lze spatřovat v jejím nesměřování k dosahování cíle, jako je tomu u práce, ale v tom, že už svým průběhem je hra činností cílovou. Instrumentální činnost či práce se naopak vždy vyznačuje směrováním k vnějšímu cíli. Pokud však dospělý člověk vykonává práci či nějakou vážnou činnost proto, že je to pro něj zábavné, a ne pouze proto, aby dosáhl nějakého cíle, dá se tato činnost či práce charakterizovat také jako hra. Další z rozdílů mezi hrou a prací je neúplnost hry, kdy v ní chybí prvky vážného chování. Naproti tomu se práce vážným chováním jen hemží. Pro hru je také charakteristické to, že není prováděna skutečnými předměty, ale pouze náhražkami skutečných věcí. A v neposlední řadě se rozdíl mezi hrou a prací projevuje v mnohonásobném vykonávání určitého chování při hře, které dítě opakovaně vykonává, protože je pro něho zábavné. Tento prvek u práce nenalezneme.

Kromě rozdílů mezi hrou a prací se Groos (Severová, 1982) věnoval také motivaci dítěte ke hře. Za hlavní příčinu toho, že si dítě hraje, Groos považoval dětskou potřebu vykonávat nějakou činnost. Tato jeho potřeba může dosáhnout takové intenzity, že zcela potlačí jeho biologické potřeby jako je spánek či jídlo a dítě se věnuje pouze hře. Groos podle tří, z jeho pohledu vedlejších, motivačních zdrojů rozdělil i hry do tří skupin. V první skupině her, které označil jako „hry instrumentální“, za vedlejší zdroj motivace spatřoval zdroje v oblasti instinktů. Tento motivační zdroj vede ke zlepšování a rozvíjení těch aktivit, které dítě vykonává. Druhou skupinu her tvoří „hry napodobivé“. U těchto her je zdrojem motivace touha dítěte napodobovat činnosti, které pozoruje u lidí kolem sebe. V této skupině her se objevují i činnosti a práce, které jsou v očích dítěte nějakým způsobem přitažlivé. Třetí zdroj motivace her spatřoval Groos v tendenci dítěte experimentovat s různými s různými předměty a objekty. Proto také třetí skupinu her označil za „hry experimentální“. Experimentální hry jsou pro dítě přitažlivé především v objevování něčeho nového, dosud pro něho neznámého, a také v tom, že na předměty působí a ovlivňuje je vlastním úsilím.

2.2 Funkce her

V životě dítěte se vyskytuje mnoho různých typů her. S nimi jsou také spojeny funkce, které tyto hry mohou mít. Při vymezování funkcí her záleží na tom, k jakému cíli daná hra směřuje. Pokud dítě při hře získává nové poznatky o věcech a předmětech, s nimiž si hraje, pak lze hovořit o funkci hry jako o funkci poznávací. Jakmile je ale hra zaměřená na rozvoj jemné nebo hrubé motoriky, pak tato hra plní funkci motorickou. Dále bychom mohli u hry rozlišit například funkci relaxační, kdy se dítě jejím prostřednictvím odreagovává a nabírá nové síly, nebo funkci kompenzační. Tuto funkci hra plní tehdy, jestliže dítě při hře kompenzuje nějaké pocity, kterých se mu v běžném životě nedostává.

Severová (1982) při vymezování funkcí her uvádí funkce sociální, uvolňování energie, napodobování, tvořivého rozvíjení vloh a schopností nebo funkci nácvikovou.

2.3 Motivace her

Jak už jsem uvedla výše, mají na vznik, průběh i samotnou podobu hry velký vliv motivy, které dítě ke hře přivádějí. Každá hra je ve svém počátku motivována nějakou potřebou dítěte a je ukončena poté, co je tato potřeba ve hře uspokojena.

Motivací ke hře se zabývala celá řada osobností a odborníků. Jejich názory na ni se však liší. Například Groos viděl motivy ke hře v potřebě dítěte vykonávat nějakou činnost, Schiller naopak spatřoval příčinu ke hře v nadbytku energie, v napodobování a v instinktivních činnostech a Spenser byl zastáncem názoru, že dítě si hraje, protože nemůže vykonávat skutečnou činnost, a tak ji alespoň prostřednictvím hry napodobuje (Severová, 1982).

I když je každý člověk, a tedy i dítě, zcela individuální osobnost, a mohlo by se tedy zdát, že i motivy ke hře jsou u každého jedince jiné a individuální, určitou podobnost motivů vyvolávající hru přece jenom můžeme nalézt. Děti vyrůstající v klidném a harmonickém prostředí jsou ke hře motivovány především svými vývojovými potřebami. Tyto hry formující nejrůznější stránky osobnosti dítěte a mající rozhodující význam na jeho celkový vývoj se vyznačují nevědomím a nezáměrným učením. Na druhou stranu ne všechny děti mají to štěstí vyrůstat v klidném prostředí. Děti, které se často nacházejí ve složitých životních situacích, které jsou pro ně konfliktní a frustrující, jsou ke hře převážně motivovány jejich neuspokojenými potřebami. Tyto hry vyznačující se stereotypním a stále se opakujícím průběhem a odrážející momentální nepříznivou situaci dítěte nepřispívají k rozvíjení vloh a schopností dítěte. Pomocí těchto her dítě nalézá svoji vnitřní rovnováhu, uspokojení, možnost odreagování nebo prostřednictvím nich řeší svoji aktuální situaci (Mišurcová, Severová, 1997).

2.4 Klasifikace her

Můžeme se setkat s mnoha kritérii, podle nichž lze hry dělit. Tak, jak se různí odborníci zabývali a zabývají hrami, tak i každý z nich má svůj osobitý názor na to, jak hry dělit. Jak už jsem popsala výše, Piaget dělil hry na hry senzomotorické, symbolické a hry s pravidly, Groos zase dělil hry na hry instrumentální, napodobivé a experimentální.

Hry lze dělit na základě věku (na hry pro batolata, hry pro předškoláky, hry pro děti mladšího školního věku, hry pro mládež, hry pro dospělé a na hry pro seniory), na základě počtu zúčastněných osob při hře (hry pro jednotlivce, hry pro více hráčů) nebo podle prostředí, ve kterém hra probíhá (hry na doma, hry v přírodě, hry v tělocvičně). Ale možností jak dělit hry, je daleko více.

Ve své knize Čačka (1999) udává klasifikaci her podle Ch. Bühlenové (1928). Ta rozdělila hry na hry funkční, hry fikční a hry konstruktivní. Funkční hry napomáhají dítěti rozvíjet jeho senzomotorickou koordinaci a slouží také k rozvíjení poznatků týkající se vlastností různých předmětů. Mezi fikční hry, které jsou dominantní zejména u dětí ve věku 3 let, spadají hry úkolové, které vyžadují osobní zkušenost, představivost a fantazii dítěte (krmení panenek) a hry receptivní (prohlížení obrázků, poslouchání pohádek). Konstruktivní hry, jako je stavění z kostek a z písku, převládají u dětí předškolního věku.

H. Scheuerl (In Čačka, 1999) rozdělil hry na základě pohybu a imaginace na hry:

1. Pohybové - zahrnují veškeré spontánní pohyby dítěte, např. tanec, poskoky.
2. Výkonové - charakterizují veškerou výkonnostní činnost, např. sport.
3. Zobrazovací – zahrnují hry na „něco“ či „někoho“, např. hra na doktora.
4. Tvořivé – vyznačují se využíváním dětské fantazie (klacek = pistol).

Corinne Huttová (In Brierley, 1994) rozdělila hry do tří skupin: na hry s pravidly, hry explorativní a hry imaginativní.

Hry s pravidly, jak už vypovídá jejich samotný název, jsou hry řídicí se určitými předem danými pravidly, které dítě při hře musí dodržovat. Patří sem například kopaná, hokej, skákací panák či kuličky. Podle názoru C. Huttové ale děti do pěti let svého života nejsou schopny zcela správně pochopit význam pravidel a nutnost je dodržovat. Proto jsou tyto hry, při nichž se dítě učí zásadám poctivé hry, vhodné až pro dospívající mládež. Dítě se při nich učí jednat poctivě a nepodvádět, což má samozřejmě pozitivní význam i v běžném životě dítěte (In Brierley, 1994).

Hry explorativní se vyznačují svojí mnohotvárností a tvořivostí ze strany dítěte a je pro ně typický nějaký konečný výtvar. Explorativní činnost, která je podstatou explorativních her, je typická svou vážností, soustředěním dítěte při jejím provádění a jeho touhou být v této činnosti úspěšný. Často to jsou hry zaměřené na řešení nějakého problému nebo zkoumání nějaké věci, se kterou se dítě dostane do styku (In Brierley, 1994).

Imaginativní hra je svobodná, velmi často spojená s humorem a přináší dítěti zábavu a pocity uspokojení. Dítě, hrající tuto hru, si plně uvědomuje její imaginativnost

a rozvíjí při ní svoji fantazii i symbolické myšlení. Mezi nejčastější typy těchto her patří hry založené na napodobování chování lidí, s nimiž dítě přišlo do kontaktu. Často jsou tak napodobování rodiče, učitelé, lékaři či prodavači. Tím, že dítě tyto lidi napodobuje, do určité míry poznává jejich vnitřní svět, a to pak může usnadnit jejich vzájemnou spolupráci či zlepšit řešení různých konfliktů. Dítě se prostřednictvím této hry může také snáze vyrovnat s různými životními a nepříjemnými zážitky, a to díky tomu, že si dítě ve své imaginativní hře zážitek přizpůsobí sobě samému a tak nad ním získá převahu. Imaginativní hra ale nemusí být přínosem pouze pro děti. Prostřednictvím pozorování dítěte při imaginativní hře mohou rodiče či jiní dospělí poznat a pochopit jeho citový stav, prožitky i úroveň jeho řeči (In Brierley, 1994).

2.5 Typy her

Hry lze dělit podle mnoha kritérií, ale nejčastěji se klasifikují podle zaměření rozvoje schopností, dovedností a vědomostí dítěte.

2.5.1 Psychomotorické hry

„ Psychomotorika neznamena nic víc než to, že poukazujeme na úzké spojení psyché duševních procesů a motoriky (tělesných procesů)“ (Hermová, 1994, str. 7).

Motorika se dělí na hrubou a jemnou motoriku. Hrubá motorika charakterizuje pohyby celého těla jedince, jemná motorika vyjadřuje pohyby rukou a manuální dovednosti (Langmeier, 1998).

Motorika a její rozvoj hraje podle Hermové (1994) v životě dítěte významnou roli. Motorický vývoj, který má podstatný vliv na rozvoj celé osobnosti dítěte, je ovlivněn prostředím dítěte a biologickými faktory. Do prostředí zahrnujeme jednak tzv. předmětné prostředí, které je charakterizováno prostorem, ve kterém dítě více či méně rozvíjí svoje motorické procesy (byt, hřiště), jednak tzv. prostředí personální. Do tohoto prostředí spadají osoby, které se vyskytují v okolí dítěte a mohou vědomě či nevědomě přispět k jeho zdokonalování v oblasti motoriky (rodiče, sourozenci, učitelé). V oblasti biologických faktorů hraje významnou roli pohlaví jedince. Určitou rozdílnost lze pozorovat u chlapců a děvčat. Tyto rozdíly, které jsou ale patrné až v období puberty, v předškolním věku ještě ne, lze spatřovat ve stavbě kostí, svalů a v poměru sil.

Motorické chování je velmi úzce spojeno s emocemi a kognitivní oblastí dítěte. Spojení emocí a motoriky je obousměrné, to znamená, že emoce ovlivňují motorické procesy a zároveň mohou být těmito motorickými procesy samy ovlivněny. Kognitivní oblast zahrnuje vnímání, představy, myšlení a poznávání, a má také vliv na sociální chování dítěte. Dítě, zejména to malé, pomocí motorického chování navazuje kontakt se světem kolem sebe, seznamuje se s lidmi, věcmi a vztahy a snaží se s nimi pomocí pohybů komunikovat (Hermová, 1994).

Psychomotorické hry mají mnoho podob jak zábavnou a nenásilnou formou utvářet a rozvíjet vnímání (optické, akustické a hmatové) a pohyb dítěte (rovnováhu, uvědomování si vlastního těla, prostorovou orientaci) (Hermová, 1994).

Psychomotorické hry lze podle Kirbyové (2000) také dělit na:

- Průzkumné hry

Prostředkem, pomocí kterého může dítě lépe poznat sebe sama a rozvíjet svoji jemnou motoriku, jsou průzkumné hry. Pomocí nich se dítě učí poznávat a chápat vlastnosti a kvality lidí a věcí ve své blízkosti, učí se různě kombinovat svoje motorické (pohyby svalů), percepční (zrak, sluch) a kognitivní (myšlení a chápání) dovednosti (Kirbyová, 2000).

- Pohybové hry

Tento typ her je zaměřen především na rozvoj hrubé motoriky dítěte. Cílem pohybových her je zejména to, aby dítě začalo, koordinovalo a uskutečnilo předem daný vzorec pohybu (Kirbyová, 2000).

- Hry se stavebnicemi

Hry se stavebnicemi směřují k uskutečnění nějakého cíle - výtvoru. Při těchto hrách je potřeba, aby dítě zkoordinovalo své pohybové (většinou se jedná o jemnou motoriku) a smyslové dovednosti (Kirbyová, 2000).

Psychomotorické hry mají velký význam v životě dítěte a za žádných okolností by neměly být podceňovány, nebo dokonce odstraněny z repertoáru her, se kterými se dítě setkává. Tento typ her napomáhá také k odhalení různých vývojových poruch či opoždění a tak je často využíván i k různým pedagogickým a terapeutickým činnostem.

2.5.2 Psychomotorické hry a řeč

Pohyb a řeč jsou spolu velmi úzce propojeny a vykonávají i některé stejné funkce. Jak pohyb, tak i řeč, jsou prostředkem k získávání nových poznatků, znalostí a informací. Druhým společným znakem pohybu a řeči je to, že jejich prostřednictvím může dítě vyjádřit to, co cítí, co prožívá nebo na co myslí. Zejména malé dítě vyjadřuje pomocí pohybu to, co chce svému okolí sdělit, a to z důvodu nedostatečné schopnosti řeči a malé slovní zásoby. A právě pomocí psychomotorických her se dá u dítěte jeho řeč a slovní zásoba obohacovat, rozvíjet a zdokonalovat (Hermová, 1994).

2.5.3 Sociální hry

Děti se již od svého narození podílejí na hrách, které označujeme jako hry sociální. Iniciátory těchto her jsou lidé v okolí dítěte (rodiče, prarodiče, starší sourozenci apod.). Tato hra se u takto malých dětí projevuje (ze strany ostatních) v podobě mazlení, mluvení, povídání říkadel a hrou s chraстítky. Jak dítě roste, stále častěji se zapojuje do sociálních her samo. Dítě je schopno dorozumívat se s ostatními dětmi i v době, kdy ještě neumí mluvit, a to pomocí jiných dorozumívacích metod jako jsou např. gesta. Z počátku si dítě ve hře vystačí samo se sebou, kolem 2-3 let si dítě hraje paralelně s ostatními dětmi, což se vyznačuje samostatnou hrou, ale v kolektivu ostatních dětí. I když si dítě postupem času hraje stále více s ostatními dětmi, klasické kooperace ve hře jsou podle Piageta děti schopny až kolem 7. a 8. roku života. Při hraní sociálních her není sympatie k ostatním dětem podmínkou. Děti si hrají i s dětmi, které se jim moc nezamlouvají a pokud by měly možnost, tak by si je ke hře nevybraly. Hra ve skupinách je ovlivňována jednak návyky dětí, jednak také celkovou sociální atmosférou. To má vliv na četnost a množství sociálních her, na kterých se dítě podílí. Jak dítě roste, postupně se zvětšuje i skupina, v níž si dítě hraje (Millerová, 1978).

Během hraní sociálních her se děti učí s ostatními dětmi vycházet, spolupracovat, komunikovat, podřizovat se a dělit se o hračky. Tento proces socializace je pro vývoj dítěte nesmírně důležitý a nepostradatelný. Dítě se hrou připravuje na život, který se neobejde bez kompromisů a spolupráce s ostatními lidmi.

Soutěživé hry

Do skupiny sociálních her patří tzv. hry soutěživé. Tyto hry se vyznačují přesnými pravidly chování a rolemi všech zúčastněných, což má pozitivní vliv na jejich spolupráci. Při těchto hrách, kdy každý ví, co má dělat a jak se chovat, je sníženo vzájemné tření a napětí (Millerová, 1978).

2.5.4 Tvořivé hry

Tvořivé hry jsou velice variabilní a rozmanité, a pokud jsou vhodně zvoleny, lze je prakticky provádět s dětmi od jejich nejútlejšího věku. Jsou to hry, které mají mnoho podob. Jejich rozmanitost tkví nejen v různých typech činností, ale i v materiálech, které lze při tvořivých hrách využívat. K tvořivé činnosti lze využít různé domácí zdroje (těstoviny, fazole), odpadový materiál (molitan, pet - láhev nebo např. stará punčocha), přírodní zdroje (kámen, tráva, dřevo), ale i materiál zakoupený v obchodě (plastelína). Dítě pomocí těchto her rozvíjí svoji osobitost, zručnost, představivost a fantazii, seznamuje se a experimentuje s rozmanitými materiály, jejich vlastnostmi a možnostmi využití (Pausewangová, 1992).

2.5.5 Hrové předstírání

Hrové předstírání nebo-litaké volná dětská hra je jedna z nejspontánnějších a nejtypičtějších dětských her vůbec. Během této hry je dítě ponecháno své vlastní představivosti a fantazii. Dítě si hraje podle svého momentálního emocionálního rozpoložení. Často se do volné hry promítají události, které dítě nějakým, ať už pozitivním nebo negativním způsobem, zasáhly. Dítě si pak svoji hru přizpůsobuje jeho vlastní představě toho, jak by se daná situace měla podle něho vyvíjet.

Hrové předstírání plní mnoho funkcí. Během volné hry dítě zkouší svoji sílu a možnosti, seznamuje a experimentuje se svými emocemi, uvolňuje napětí a strach, rozvíjí svoji fantazii, seznamuje se s různými věcmi a předměty a zkoumá jejich vlastnosti a možnosti využití (Millarová, 1978).

Při volné hře dítě využívá mnoho rozmanitých hraček a předmětů. Dítě si může hrát jak s klasickými hračkami jako jsou panenky, auta, balóny, kyblíky, zvířátka a jiné,

ale také při své hře využije různé klacíky, hadříky, látky či kamínky, které použije podle své fantazie.

„ Podle Piageta hrové předstírání ustupuje v sedmém nebo osmém roce, protože mizí předlogické myšlení a protože dítě je společensky již lépe adaptované než dříve. Jakmile je dítě schopno, alespoň pokud jde o konkrétní záležitosti, logicky myslet a zároveň se lépe sociálně a citově vyrovnávat s okolím, hrové předstírání ztrácí svůj význam“ (Millarová, 1978, str. 186).

2.5.6 Funkční hry

Prostřednictvím funkční hry dítě rozvíjí a zdokonaluje své fyzické, smyslové a psychomotorické dovednosti. Dítě tyto hry často opakuje, a tím dochází k upevnění a prohloubení jeho nově získaných dovedností. Tyto hry přispívají ke zlepšování koordinace dítěte, jeho pohybových činností, ale také k rozvíjení zručnosti a jemné motoriky. Do funkčních her spadají činnosti jako je lezení, skákání, běhání, vystřihování nebo lepení (Rendlová, 1995).

2.5.7 Námětové hry

Námětové hry se vyznačují napodobováním nějakého předmětu, situace či činnosti. Při těchto hrách dítě často používá předměty, ne podle jejich skutečného významu, ale jako prostředek vyjádření toho, co momentálně vyjádřit potřebuje (papírová roura slouží jako dalekohled) (Rendlová, 1995).

Při hraní námětových her si dítě danou hru upraví podle svých představ a zkušeností, které má. Dítě často napodobuje činnosti a práci dospělých (hra na doktora, prodavačku), ale také do těchto her promítá své představy světa nadpřirozeného (převléká se za čaroděje).

V námětových hrách se dítě může vyrovnávat se svým vnitřním napětím, může odstraňovat pocity strachu a viny. Pomocí těchto her, které také přispívají k lepšímu poznání okolního světa, lidí i sebe sama, si dítě vytváří pevné sociální vztahy (Rendlová, 1995).

2.5.8 Společenské stolní hry

Pro správný vývoj dítěte a rozvoj všech jeho schopností a dovedností mají podstatný význam i hry společenského typu. Při hraní společenských deskových her se jednak budují a upevňují vztahy mezi členy rodiny, ale dítě se i při nich učí dodržovat daná pravidla a v neposlední řadě vyrovnávat se se svými neúspěchy, prohrami či výhrami.

V současné době si výrobci společenských her uvědomují jejich význam a nezbytnost. Na pultech obchodů nalezneme mnoho společenských deskových her různého zaměření. Můžeme vybírat z her klasických, jednoduchých určených pro děti předškolního věku (pexeso, Člověče, nezlob se, Nešťourej se v nose,...), nebo z her složitějších, vyžadujících už určitou dávku vědomostí, a tudíž jsou určeny pro děti školního věku (Monopoly, Dostihy a sázky, Carcassonne), a z her určených pouze dospělým (Člověče, neboj se, Harašeníčko).

2.5.9 Počítačové hry

V dnešní technické době je počítač zcela běžným vybavením téměř každé domácnosti. Podle výzkumu společnosti Mediaresearch, která testovala děti od 4- 14 let má 98% těchto dětí doma počítač a 23% z nich má herní konzoly (<http://www.novinky.cz/internet-a-pc/176354-deti-z-internetovych-domacnosti-sleduji-nejcasteji-televizi.html>).

Děti mají možnost s počítačem přijít do kontaktu už od svého nejtělejšího věku. I když se z počátku jedná zejména o pouhé sledování dospělých při jejich činnosti na něm, postupem času, jak dítě roste a vyvíjí se, roste i jeho zájem a snaha s počítačem manipulovat a „pracovat“. Od pouhého bouchání do klávesnice, manipulace s myší, zapínání monitoru a samotného počítače je již krátká cesta k samostatnému hraní her na něm.

Ne vždy je pro hraní her na počítači zcela nezbytná znalost čtení a psaní, a tak už i děti čtyřleté tráví svůj čas touto činností. To dává do jisté míry dítěti možnost připravit se na školní docházku. Dnes je již běžné, že školy, i ty základní, vyžadují domácí úkoly vypracované za pomoci počítače či internetu.

Výhody PC her

Pokud jsou PC hry vhodně zvoleny k věku dítěte, mají na jeho rozvoj pozitivní vliv. Hry hrané na počítači podporují u dítěte rozvoj trpělivosti, soustředění se na jednu činnost, učí dítě strategicky a logicky myslet, plánovat, kombinovat a řešit okamžitě nastalou situaci či problém. Tím, že dítě při hře uvádí v součinnost ruku a oko, dostává se mu tak možnost okamžité zpětné vazby. Dítě tedy ihned vidí, výsledek své činnosti na monitoru (Stoppadová, 1992).

Zápory PC her

Kromě pozitivních stránek PC her, můžeme nalézt i prvky, které nejsou pro dítě přínosné. Jedním z negativních dopadů těchto her je nedostatečný rozvoj přímé vjemové zkušenosti dítěte. Tím, že dítě nemůže věc, kterou vidí na monitoru, osahat, očichat či ochutnat, nemůže se tak přímo seznámit s jejími vlastnostmi. Během hraní PC her dítě uniká z reálného světa do světa virtuálního, který mu umožňuje zapomenout na strach, obavy, úzkosti či problémy skutečného světa. Hry umožňují dítěti s nízkým sebevědomím zažívat pocity vysokého sebevědomí. S tímto únikem do virtuálního světa jde v ruku v ruce i omezování sociálního kontaktu a s tím spojeného sociálního učení dítěte. Dítě se vyhýbá zcela přirozeným reakcím lidí, jako je agrese či náladovost. To má za následek jeho neschopnost se s těmito reakcemi, s nimiž přijde do styku ve skutečném světě, vyrovnat a vhodně na ně reagovat (Weikert, 2007).

V současné době se objevil velmi závažný problém spojený s činností a hrami na počítači. PC hry mají velký vliv na dětskou psychiku, a tak můžeme od mnoha odborníků slyšet varování týkající se dětí a počítače. Zejména agresivní hry mohou u dětí napáchat v jejich křehké psychice nejvíce škody. U dětí, které hrají tento typ her, se velmi často snižuje práh bolesti a stávají se tak bezcitnější vůči utrpení druhých lidí. To se také může projevit ve vztahu k druhým lidem ve skutečném světě.

Děti a mládež tráví stále více a více času hrou na počítači, a tak velmi často propadají závislosti na něm. U chlapců vzniká až 3% závislost na PC a 4,7% chlapců jsou závislostí ohroženi. I když je toto číslo u děvčat daleko nižší, 0,8 % závislých + ohroženo závislostí, přesto by se toto číslo nemělo podceňovat (<http://www.novinky.cz/internet-a-pc/hry-a-herni-systemy/164107-nasilne-pocitacove-hry-ohrozuj-mladez-tvrdi-experti.htm>).

Tak, jako v životě platí „všeho s mírou“, tak je tomu i u počítačových her. Je zejména na rodičích, aby dohlédli, kolik času a u jakého typu her tráví jejich děti svůj čas. Dítě by nemělo sedět celý den jen u počítače, ale mělo by se věnovat i jiným aktivitám, udržovat kontakt s vrstevníky, věnovat se sportu a trávit čas venku.

2.5.10 Hry pro předškoláky

Pomocí dobře zvolených her lze dítě vhodně připravit i na školní docházku. Existují různé hry, které rozvíjejí, podle Weaverové (2001), jeho slovní zásobu, matematickou představivost, znalosti z různých oblastí věd i manuální zručnost. Dítě je tak poté lépe připraveno pro svůj vstup do školy.

Hry se slovy a písmeny

Základem toho, aby se dítě naučilo číst a psát, je vnímání a porozumění písmenům, slovům a větám. Trvá, než dítě začne rozlišovat ve větách hlásky, uvědomí si význam slov a porozumí textu. Existují hry, které toto všechno u dítěte procvičí a rozvinou. Hry se slovy a písmeny jsou hry zaměřené na rozvoj komunikace. Pomocí nich se dítě učí rozlišovat hlásky, poznávat abecedu, rozvíjet slovní zásobu i kritické myšlení. Dítě si při nich cvičí paměť, pozornost, soustředění a vizuální představivost, a díky tomu potom lépe komunikuje, předkládá své vlastní nápady a formuluje myšlenky (Weaverová, 2001).

Hry pro rozvoj matematické představivosti

Malé děti potřebují matematiku chápat jako něco konkrétního, ne symbolického. Třídění a klasifikování věcí jsou prvními kroky k tomu, aby dítě postřehlo a pochopilo podobnost a rozdílnost mezi různými předměty a bylo schopno tyto předměty organizovat podle jejich vlastností, například podle velikosti, tvaru či barvy. Dítě na konci předškolního věku by už také mělo být schopno rozeznávat psané číslice. Bude-li dítě při řešení jednoduchých matematických problémů využívat svých smyslů, dokáže pak vyjadřovat abstraktní pojmy konkrétním, praktickým způsobem (Weaverová, 2001).

Hry pro zvládnutí základních přírodních věd

Pro děti předškolního věku znamená věda okamžité pozorování a porovnání věcí, ne nějaké dlouhodobé rozbory. Dítěti by se proto neměly podávat sáhodlouhé výklady, ale krátká upozornění na zajímavosti jevů a věcí. Netradičním způsobem řešení lze dojít k novým objevům, a tak by se dítě mělo nechat vymýšlet různá nestandardní vysvětlení

a za žádných okolností by jeho názory a myšlenky neměly být zlehčovány a zesměšňovány (Weaverová, 2001).

Hry zaměřené na manuální zručnost

Dokáže-li si dítě osvojit určité manuální dovednosti a může-li se spolehnout na svoji zručnost, přináší mu to pocit uspokojení z vlastních schopností. Pokud je dítě v tom, co dělá, úspěšné, je to pro něho stejně tak důležité, jako rozvoj jeho sociálního chování nebo řečová dovednost. Manuální zručnost se opírá o koordinaci zraku a ruky. Zvládnutí koordinace, vyžaduje čas, soustředění a trpělivost (Weaverová, 2001).

3 ROLE RODIČŮ PŘI HŘE

Význam rodičů v životě dítěte je nepostradatelný a nejedná se o jejich roli pouze v oblasti zabezpečující jeho základní životní potřeby. Úloha rodičů je také nezbytná v herní oblasti a ve věcech s ní souvisejících.

Rodiče by neměli podceňovat to, že si jejich dítě „pouze hraje“, ale vnímat hru jako něco důležitého a pro jejich dítě přínosného a nepostradatelného. Rodiče by se také měli vyvarovat nečekaného a nenásilného přerušování dětské hry. Měli by dítě s předstihem informovat o tom, že již brzy bude nutno jeho hru ukončit. Dítě tak bude mít dostatek času se s touto informací vyrovnat a svoji hru k ní přizpůsobit (Matějček, 1986).

I když je dítě schopno se samo rozhodnout s jakou hračkou si bude hrát, tato jeho volba není do žádné míry ovlivněna tím, zda-li, a pokud ano do jaké míry, je tato hračka pro něho přínosná z hlediska jeho rozvoje. Dítě si vybírá hračku, protože se mu líbí a zaujme jej a ne proto, že hra s ní mu bude ku prospěchu. To, jestli hračka může pozitivně ovlivnit rozvoj jeho schopností, dovedností či vědomostí, mohou ale posoudit jeho rodiče. Ti by neměli tuto zodpovědnost za žádných okolností podceňovat.

Při výběru hračky by mělo sehrávat jednu z nejdůležitějších rolí to, jak rodiče znají své děti. Před každým výběrem hračky by rodiče měli jednak zvažovat kritéria správné hračky, ale také by neměli zapomínat na osobnost svého dítěte. Každé dítě je jedinečná osobnost, má jiné představy, schopnosti a zájmy, a tak hračka, která je vhodná pro jedno dítě, ještě nemusí být přínosná pro dítě druhé.

Je také důležité, aby rodiče zvolili přiměřené množství hraček, které dítě při hře obklopuje. Jen tak mohou dítě efektivně podněcovat k aktivitě a zvědavosti. Pokud je dítě obklopeno přemírou hraček, neví, kterou si vybrat a nehraje si pořádně s žádnou. Rodiče by měli jít také příkladem dítěti při zacházení s hračkou. I když by rodiče měli dítě seznámit jak s hračkou správně manipulovat a zacházet, měli by mu také nechat dostatečný prostor, aby dítě při hře s ní využilo svoji představivost a fantazii.

Doba, kterou rodiče tráví se svými dětmi, se neustále zvyšuje. Podle studií matky před r. 1995 trávili čas potřebami svých dětí v průměru 12 hodin týdně. U otců bylo toto číslo daleko menší, a to 3,7 hodiny týdně u otců s nižším vzděláním a 4,5 hodiny u otců s vysokoškolským vzděláním. V roce 2007 se číslo určující dobu strávenou potřebami

dítěte u matek zvýšilo na 21,2 hodiny týdně u vysokoškolaček a na 15 hodin týdně u matek s nižším vzděláním. I u otců je znát zvýšená doba strávená se svými potomky. U otců vysokoškoláků se toto číslo vyšplhalo na 9,6 hodin týdně a u otců s nižším vzděláním na 6,8 hodin týdně. I přes vzrůstající dobu, kterou rodiče stráví péčí o své dítě, má většina rodičů pocit, že se svým potomkům dostatečně nevěnuje. Je otázka, kolik času, kterou stráví rodiče péčí o své děti je vyplněno společnými aktivitami a hrou (<http://www.novinky.cz/zena/deti/196990-dnesni-rodice-venuji-detem-vice-casu-nez-predchozi-generace.html>).

4 VÝVOJOVÁ OBDOBÍ DÍTĚTE

Každý člověk od svého narození až po smrt prochází různými vývojovými stádii. Každé z těchto období má svá specifika a jejich návaznost na sebe podléhá zákonitostem vývoje, což znamená, že žádný jedinec nemůže nějaké období přeskočit.

Aby se dítě správně vyvíjelo po stránce duševní, měli by rodiče naplnit podle Matějčka (2005) pět základních psychických potřeb, které by měly být naplňovány v pravý čas. První z těchto potřeb je potřeba dostatku podnětů vycházejících z okolního světa. Tyto podněty by měly být dostatečně pestré, kvalitní a v přiměřené míře. Druhou potřebu lze označit jako potřebu smysluplného světa, která se projevuje potřebou dítěte mít určitý řád ve věcech a vztazích, jedině tak se může dítě učit novým poznatkům a zkušenostem vycházející z okolních podnětů. Za třetí je nutno u dětí uspokojit potřebu životní jistoty. Jedině tak je dítě schopno poznávat bez obav svět. Čtvrtá potřeba je potřeba pozitivní identity neboli vlastního „já“, kdy dítě rozvíjí a upevňuje vědomí vlastního já, svoji vůli a sebevědomí. Poslední potřebu, potřebu otevřené budoucnosti, si děti začínají plně uvědomovat až kolem 11. -12. roku života.

Pomocí vhodně zvolené činnosti a her je možno přispět k co nejlepšímu vývoji a rozvoji dítěte v tom kterém období, ať už po stránce duševní či tělesné.

Vzhledem k tomu, že je tato práce zaměřená na děti předškolního věku, budu se podrobněji zabývat právě tímto vývojovým obdobím.

4.1 Období předškolního věku

(od 3 let do vstupu do školy)

Toto období v životě dítěte je označováno také jako druhé dětství. I když je dítě v tomto období stále ještě závislé na vedení dospělých, začíná se u něho rozvíjet stále větší potřeba samostatnosti. Většina dětí již navštěvuje mateřské školy, což je žádoucí zejména rok před vstupem do školy. To, že dítě tyto výchovné instituce navštěvuje, mu napomáhá zvykat si na kolektiv stejně starých dětí a učit se respektování jiné autority než rodičovské (Langmeier, 1998).

4.1.1 Motorický vývoj

Po pohybové stránce je dítě již dobře vybaveno, pohyby nesou známky harmonie a dochází u něho k relativně rychlému tělesnému vývoji. V 5. roce života lze u většiny dětí pozorovat tzv. první tvarovou přeměnu organismu, která se projevuje vytáhnutím těla do výšky a ztráty, do té doby typické, buclatosti dítěte. V oblasti jemné motoriky a zručnosti dítěte dochází také ke stále většímu zlepšování a zdokonalování. U dítěte v 5. - 6. roku je již rozvinuta schopnost malovat, modelovat a dítě je již schopno také například zapnout knoflík či zavázat tkaničku u bot (Kuric, 2001).

Pomoc a podpora rodičů

Rodiče by měli ve:

čtyřech letech- umožnit dítěti hrát hry pro rozvoj jeho svalové koordinace (skákání přes švihadlo, šplhání) (Stoppardová, 1992).

pěti letech- rozvíjet odvalu dítěte (jízda na bruslích) (Stoppardová, 1992).

4.1.2 Psychický vývoj

V psychickém vývoji předškolního dítěte dochází k celé řadě změn a prohlubování již vzniklých schopností. Dítě svým vnímáním ještě nezachycuje celou skutečnost, ale pouze její část. Vnímání je tedy ještě nepřesné. U dítěte se rozvíjí fantazie do takové podoby, kdy je schopno si představit předměty a jevy, které do té doby nikdy nevnímalo. I když se u předškolního dítěte začíná pozvolna rozvíjet záměrná představivost, úmyslné zapamatování, jasnější a přesnější představy, stále u něho z větší části převládá neúmyslná paměť (Kuric, 2001).

4.1.3 Rozvoj myšlení

Myšlení dítěte nelze ještě označit za myšlení logické. Hovoříme o myšlení názorném, které navázalo na dosud používané myšlení předpojmové (symbolické). Myšlení dítěte, které je egocentrické a antropomorfické, je stále ještě spjato s jeho činností. Úsudky dítěte jsou stále ještě ovlivňovány jeho vnímáním a představování si světa kolem sebe. Dítě je schopno vyvozovat různé závěry o věcech a jevech, ale tyto závěry jsou spojeny s názory dítěte. Dítě v předškolním věku je ovlivňováno zejména tím, co vidí. Dalo by se tedy říci, že se jedná o názory vizuální (Langmeier, 1998).

4.1.4 Sociální vývoj

V předškolním věku se u dítěte kromě potřeby sociální interakce s dospělým, objevuje také potřeba sociálních vztahů s ostatními dětmi. Dítě stále častěji vyžaduje při různých činnostech i při hrách spoluúčast jiných dětí. Tato potřeba je zcela přirozená a je nutno ji u dítěte uspokojovat jak v rodinném prostředí, tak i v různých výchovných institucích (Kuric, 2001).

Sociální interakce je podle Kuriceho (2001) ve vztahu k dospělým spojena zejména s potřebou dítěte dozvídat se nové informace o věcech, jevech a vztazích v jeho okolí. V očích dítěte je dospělý vševědoucí, všechno ví a umí na jakoukoliv otázku odpovědět, proto ho dítě používá jako zdroj všeho vědění.

4.1.5 Rozvoj řeči

U dítěte se rozvíjí a stále zdokonaluje oblast řeči. Nejedná se pouze o rozšiřování slovní zásoby (dítě v 6 letech by mělo ovládat více jak 3000 slov), ale dítě je již také schopno správně skládat slova do vět a souvětí, skloňovat, časovat a stupňovat slova, používat jednotné a množné číslo, a vytvářet také slova nová, o to odvozováním od již známých slov a výrazů. Pomocí řeči dítě jednak sděluje své zážitky a pocity, jednak popisuje předměty ve svém okolí (Kuric, 2001).

Pomoc a podpora rodičů

Rodiče by měli v:

třech až čtyřech letech - opatrně opravovat chyby dítěte v řeči, používat delší a složitější věty, ptát se dítěte na jeho názory a na jeho otázky vždy odpovědět (Stoppardová, 1992).

4.1.6 Hra

Herní činnost dítěte je podle Kuriceho (2001) organizovanější než tomu bylo v předešlém období. Dítě se pomocí her seznamuje s jinými dětmi, a také upevňuje své mravní návyky a vlastnosti. U dětí předškolního věku jsou nejčastěji realizovány hry úkolové, konstruktivní, didaktické a hry receptivní.

S úlohovými hrami se dítě seznamuje již ve třech letech, ale tyto hry se rozvíjejí teprve kolem jeho 5. - 6. roku. Dítě tyto hry, které fiktivně napodobují různé činnosti dospělých, modeluje a ovlivňuje svojí fantazií i etickými prvky.

Konstruktivní hry rozvíjejí poznání i myšlení dítěte. Jsou to hry zaměřené zejména na jejich výsledek - výtvar. Tento typ her je velice rozmanitý, zahrnuje například hry se stavebnicemi, střihání, hry v písku nebo různé konstruování věcí. Mezi nejvýznamnější konstruktivní hry patří kreslení a modelování. I když kresba by měla být realistickým odrazem skutečného světa, dítěti o tuto realitu nejde. Pomocí kresby se snaží vyjádřit to, co na něho působí, nebo to, co o malovaných věcech ví. Často u kresby můžeme hovořit o tzv. "rentgenovém" zobrazení světa. Kresba bývá také používána jako diagnostická metoda pomocí níž lze odhalit narušený duševní vývoj dítěte. Při modelování, ať už plastelínou nebo jinou vhodnou hmotou, se dítě dostává do trojrozměrného světa a zdokonaluje při tom svoji fantazii a zručnost.

Didaktické hry jsou ve většině případů organizované a spojené s dodržováním daných pravidel a omezení. Jsou to hry zaměřené na rozvíjení pozornosti, rozumových schopností i prohlubování poznatků dítěte.

Receptivní hry jsou prostřednictvím vnějších podnětů zaměřeny na rozvíjení smyslů dítěte, jako je sluch, zrak nebo hmat, a na prohlubování jeho poznávacích a citových procesů.

PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

„Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky“ (Gavora, 2000, str. 11).

V bakalářské práci se zaměřuji na hračky, hry, jejich dělení a význam, jaký mohou mít na vývoj dítěte. Bakalářská práce také zachycuje podporu a pomoc rodičů, kteří, zvolí-li vhodně hry a hračky, mohou pozitivně rozvíjet schopnosti, dovednosti a vědomosti svého dítěte.

Tento výzkum se zaměřuje na rodiče dětí předškolního věku, na jejich vztah ke hrám a hračkám. Výzkumem chci také zjistit, jaké typy her rodiče preferují, na jakém základě je vybírají a snaží-li se pomocí nich ovlivnit vývoj svých dětí.

5.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit, jak si rodiče se svými dětmi předškolního věku hrají, a jak s hrami a hračkami, jakožto prostředky ovlivňující vývoj svých dětí, zacházejí.

Mezi dílčí cíle tohoto výzkumu patří zjistit, zda dosažené vzdělání rodičů ovlivňuje čas, který stráví společnou hrou s dětmi, nebo působí-li věk rodičů na jejich snahu získat potřebné informace o hrách a hračkách. Dále se pomocí tohoto výzkumu pokusím zjistit, co rodiče ovlivňuje při jejich výběru hračky pro své dítě a využívají-li hry k tomu, aby své dítě připravili na vstup do školy.

5.2 Výzkumná metoda

Pro získávání potřebných dat jsem zvolila jako výzkumnou metodu dotazník. Tato metoda je používána v kvantitativním výzkumu, kdy v relativně krátkém čase získá výzkumník velké množství dat.

Dotazník obsahuje úvodní sdělení poskytující potřebné informace pro rodiče, 17 položek, z nichž 2 jsou zaměřeny na získání faktografických údajů o respondentech a zbývajících 15 tvoří otázky otevřené a uzavřené. V závěru je poděkování rodičům (viz Příloha PII).

5.3 Výzkumné otázky

Ve výzkumu jsem se zaměřila na následující otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

Ovlivňují vědomě rodiče pomocí her vývoj svých dětí?

Dílčí otázky výzkumu:

Je čas, který tráví rodiče s dětmi při společné hře, ovlivněn jejich vzděláním?

Co nejčastěji ovlivňuje rodiče při výběru hračky?

Má věk rodičů vliv na jejich způsob získávání informací o dětských hrách?

Připravují rodiče děti prostřednictvím her na školní docházku?

5.4 Výzkumný vzorek

Osoby do výzkumného vzorku jsou zvoleny na základě záměrně kvalifikovaného, výběru. Tento výběr se vyznačuje tím, že jsou vybírány osoby, které splňují určité znaky základního souboru, které jsou podstatné pro daný výzkum. V tomto případě se jedná o rodiče dětí předškolního věku. Tyto osoby se nazývají respondenti.

Místo výběru vzorku:

Mateřská škola, Vsetín- Luh

Mateřská škola, Vsetín- Kobzáňova

Rodiče dětí předškolního věku v mém okolí

Počet výzkumných vzorků:

Při kvantitativním výzkumu se získávají data od velkého počtu respondentů.

Do jednotlivých tříd mateřských škol a lidem v mém okolí bylo rozdáno dohromady 90 dotazníků. Počet vrácených vyplněných dotazníků závisel na iniciativě rodičů dětí navštěvující tyto mateřské školy a osob v mém okolí. Celkem se vrátilo 68 vyplněných dotazníků.

5.5 Předvýzkum

Strukturu dotazníku a formulaci jeho otázek jsem si ověřovala na skupině 8 rodičů dětí předškolního věku, kteří na základě uvedených instrukcí vyplňovali mnou předložený dotazník. Po jejich vyplnění jsem s rodiči diskutovala o jednotlivých položkách, zda jim připadaly dostatečně jasné a srozumitelné. Na základě takto získaných připomínek jsem provedla drobné úpravy u některých položek dotazníku.

5.6 Administrace

Respondenti vyplňovali předtištěný dotazník, který obsahuje v záhlaví oslovení, informace seznamující je s důvody tohoto dotazníku, ujištění, že dotazník je zcela anonymní a žádost o pravdivé vyplnění následujících otázek. Poděkovala jsem respondentům za čas, který stráví u vyplňování tohoto dotazníku. V úvodní části je také uvedeno mé jméno, fakulta a univerzita, kterou studuji. V závěrečné části jsem respondentům opět poděkovala za čas a spolupráci při vyplňování dotazníku.

Dotazníky jsem se souhlasem paní ředitelky (MŠ Kobzáňova) a paní zástupkyně (MŠ Luh) rozdala do čtyř tříd dvou mateřských školek ve Vsetíně. Několik dotazníků jsem také rozdala lidem ve svém okolí, kteří mají děti v předškolním věku. Z celkového počtu devadesáti rozdaných dotazníků, se mi navrátilo 68 kusů, ale po podrobnějším prostudování jsem musela dva z nich vyřadit. Tyto dotazníky neodpovídaly mnou zadaným kritériím. Dva z vyplňujících rodičů odpovídali na zadané otázky více odpověďmi, i když jsem je v úvodní části dotazníku žádala o zaškrtnutí pouze jedné odpovědi.

6 VYHODNOCENÍ A PREZENTACE VÝSLEDKŮ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ, SHRNU TÍ VÝSLEDKU VÝZKUMU

6.1 Vyhodnocení a prezentace výsledků dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření jsem prováděla v prosinci roku 2010. Cílovou skupinou byli rodiče dětí předškolního věku. Celkem bylo rozdáno 90 dotazníků. Jejich návratnost činila 76 % (68 dotazníků). Při vyhodnocování bylo ale použito pouze 66 z nich, tedy 73% ze všech rozdaných dotazníků (2 neodpovídaly požadovaným kritériím).

Vyhodnocení získaných dat jsem prováděla sama na pomocných papírech metodou čárování a s pomocí programu Microsoft Office Excel, kam jsem data vkládala do tabulek a grafů.

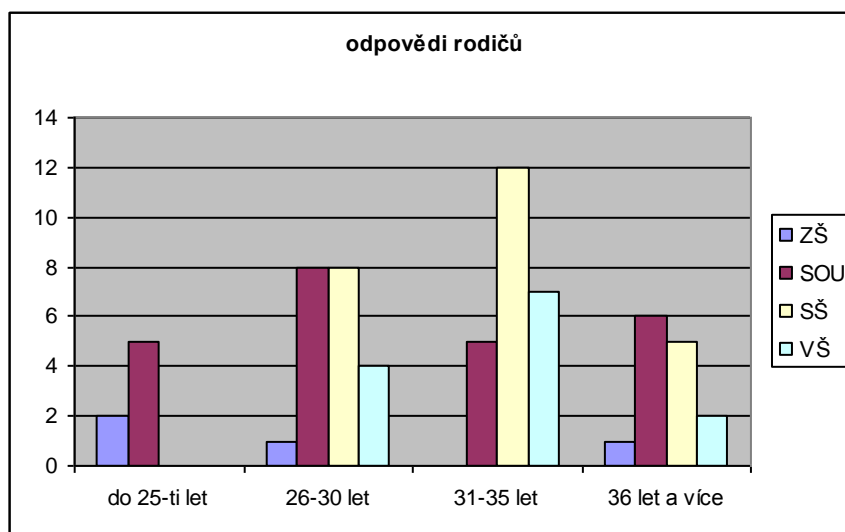
Faktografické údaje výzkumného vzorku

V následující tabulce a sloupcovém grafu uvádím faktografické údaje o respondentech. V tabulce a grafu je zachycen věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.

Tabulka 1 - Věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

	ZŠ		SOU		SŠ		VŠ		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
do 25-ti let	2	29	5	71	0	0	0	0	7	11
26-30 let	1	5	8	38	8	38	4	19	21	32
31-35 let	0	0	5	21	12	50	7	29	24	36
36 let a více	1	7	6	43	5	36	2	14	14	21
celkem	4	6	24	36	25	38	13	20	66	100

Graf 1- Věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Otázky v dotazníku vyplňovalo celkem 66 rodičů dětí předškolního věku. Mezi nejčastěji odpovídající rodiče patřili rodiče se středoškolským vzděláním (38%), pokud hovoříme o stáří rodičů, pak to byli nejčastěji rodiče ve věku 31-35 let (36%).

Skupinu do 25- ti let tvořilo celkem 7 rodičů, z toho dva rodiče dosáhli pouze základního vzdělání a pět středního odborného vzdělání. Z 21 osob ve věku 26- 30 let byl pouze jeden rodič základního vzdělání, po osmi osobách získalo střední odborné a středoškolské vzdělání a čtyři respondenti v tomto věku byly vysokoškoláci. Skupinu rodičů ve věku 31-35 let tvořilo celkem 24 respondentů, z nichž žádný neměl pouze základní vzdělání, pět dosáhlo na střední odborné vzdělání, dvanáct na středoškolské a sedm na vysokoškolské vzdělání. Poslední skupinu, rodiče starší 36-ti let, reprezentovalo celkem 13 osob, při čemž jeden byl základního, šest středně odborného, pět středoškolského a dva vysokoškolského vzdělání.

Položka č. 1: Kolik času týdně trávíte společnou hrou s dětmi?

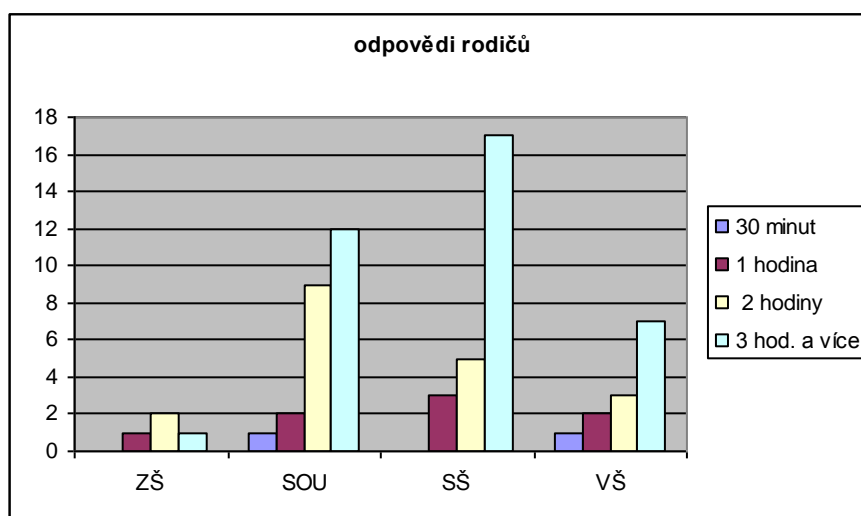
Doba, kterou rodiče stráví během týdne se svými dětmi při hře stanovila většina z nich na minimálně 3 hodiny. Tento čas označilo 56% všech respondentů. Počet zvolených odpovědí se pak dále snižuje v závislosti na snižování se celkového týdenního času určeného na hru s dětmi. Rodiče volili ve 29 % odpovědí 2 hodiny týdně, ve 12% odpovědí 1 hodinu týdně a ve 3% odpovědí pak pouze 30 minut týdně.

Zaměříme-li se na rodiče podle dosaženého vzdělání, pak zjistíme, že ze všech rodičů si s dětmi hrají nejčastěji rodiče se středoškolským vzděláním. Ti z 68% týdně stráví 3 hodiny s dětmi při společném hraní. V rámci skupin rodičů, tak jak je tomu i u odpovědí všech respondentů, můžeme také pozorovat postupné snižování počtu zvolených odpovědí v závislosti na čase určeného pro společnou hru s dětmi. Čím méně bylo určeného času na hru, tím méně osob jednotlivých skupin rodičů ho volilo. Výjimku tvoří pouze skupina rodičů se základním vzděláním, kde většina z nich (50%) tráví s dětmi maximálně 2 hodiny hrou, zbývajících 25% z nich využije na hru maximálně 1 hodinu v týdnu a 25% pak minimálně 3 hodiny. Pouze jeden rodič se středním odborným a jeden s vysokoškolským vzděláním tráví s dětmi pouhých 30 minut týdně při hře.

Tabulka 2 - Čas strávený společnou hrou s dětmi

	30 minut		1 hodina		2 hodiny		3 hod. a více		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
ZŠ	0	0	1	25	2	50	1	25	4	6
SOU	1	4	2	8	9	38	12	50	24	36
SŠ	0	0	3	12	5	20	17	68	25	38
VŠ	1	8	2	15	3	23	7	54	13	20
celkem	2	3	8	12	19	29	37	56	66	100

Graf 2- Čas strávený společnou hrou s dětmi

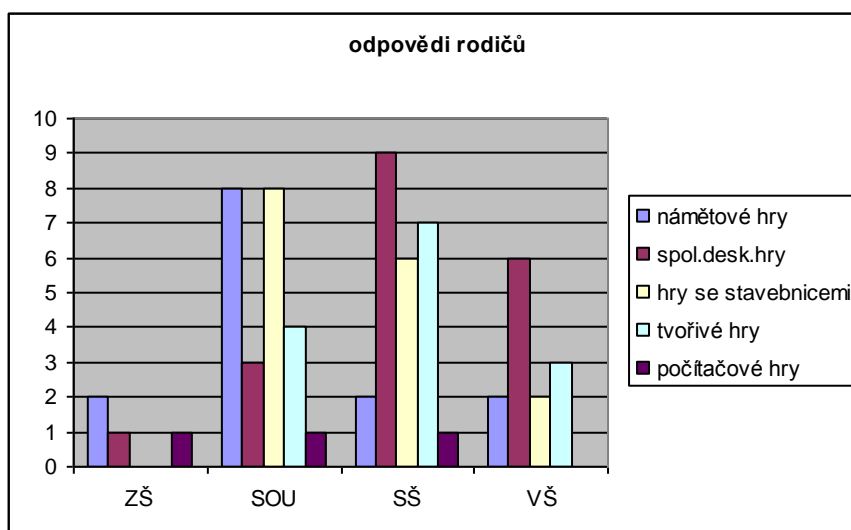
Položka č. 2 : Jaký typ her hraje nejčastěji se svými dětmi?

Za hry, které hrají se svými dětmi, nejčastěji označovali rodiče společenské deskové hry (29%). Tyto hry dominovaly i v rámci skupin u vysokoškolsky vzdělaných rodičů (47%), a také u rodičů se středoškolským vzděláním (36%). U rodičů s ukončeným středním odborným vzděláním nelze přesně říci, který typ her se svými dětmi nejčastěji hrají. U této skupiny rodičů v odpovědích nepřevažuje jen jeden typ her jako u ostatních skupin. Stejný počet rodičů (33%) hraje nejčastěji s dětmi hry námětové a hry se stavebnicemi. Námětové hry převažují u skupiny rodičů se základním vzděláním. Ty hraje s dětmi celá polovina z nich. Zajímavé je také zjištění, že tito rodiče z 25% hrají se svými dětmi nejčastěji PC hry a ani jeden z nich s dětmi nehraje žádné hry zaměřené na tvořivost nebo hry se stavebnicemi.

Tabulka 3 - Nejčastěji hrající typ her

	námětové hry		spol.desk. hry		hry se stavebnicemi		tvořivé hry		počítačové hry		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
ZŠ	2	50	1	25	0	0	0	0	1	25	4	100
SOU	8	33	3	13	8	33	4	17	1	4	24	100
SŠ	2	8	9	36	6	24	7	28	1	4	25	100
VŠ	2	15	6	47	2	15	3	23	0	0	13	100
celkem	14	21	19	29	16	24	14	21	3	5	66	100

Graf 3- Nejčastěji hrající typ her

Položka č. 3: Jaký typ společenských deskových her nejčastěji hrajete?

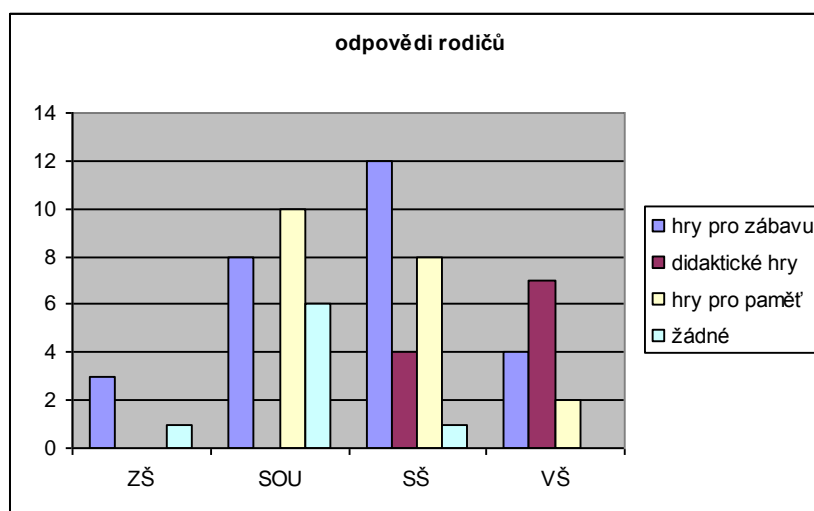
Z tabulky vyplývá, pokud se týká konkrétního typu společenských deskových her, že rodiče nejčastěji se svými dětmi hrají hry určeny hlavně k pobavení. Tyto hry pro zábavu vybralo 41% všech dotazovaných rodičů. Hry rozvíjející paměť volili rodiče ze 30% a pro hry didaktické hlasovalo 17% z nich. Také se ale našli rodiče, kteří se svými dětmi nehrají vůbec žádné společenské deskové hry (12%).

Pokud se zaměříme na rodiče podle jejich nejvyššího dosaženého vzdělání, pak zjistíme, že rodiče se základním a středoškolským vzděláním upřednostňují právě hry pro zábavu (ZŠ - 75%, SŠ - 48%). Je zajímavé, že u rodičů se základním vzděláním je to také jediný typ her, který se svými dětmi hrají. Pokud se týká rodičů se středním odborným vzděláním, převládají u nich (42%) hry napomáhající rozvíjení paměti dítěte. Vysokoškolsky vzdělaní rodiče s dětmi nejčastěji hrají hry didaktické (54%).

Tabulka 4 - Nejčastěji hrané společenské deskové hry

	hry pro zábavu		didaktické hry		hry pro paměť		žádné		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
ZŠ	3	75	0	0	0	0	1	25	4	100
SOU	8	33	0	0	10	42	6	25	24	100
SŠ	12	48	4	16	8	32	1	4	25	100
VŠ	4	31	7	54	2	15	0	0	13	100
celkem	27	41	11	17	20	30	8	12	66	100

Graf 4 - Nejčastěji hrané společenské deskové hry

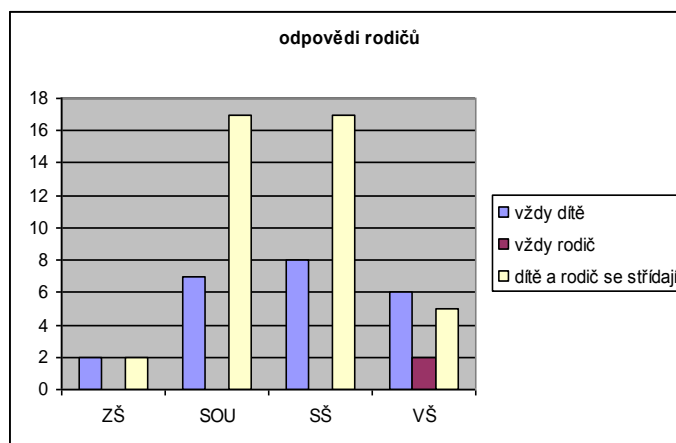
Položka č. 4: Kdo vybírá hru, kterou budete hrát?

Při výběru hry, kterou budou hrát se svými dětmi, se 62% respondentů se svými dětmi střídá. Toto tvrzení převládá s výjimkou skupiny rodičů se základním vzděláním u všech skupin respondentů (SOU -71%, SŠ - 68%, VŠ - 38%). Rodiče se základním vzděláním se v polovině případů s dětmi při výběru hry střídají, druhá polovina pak nechává vždy vybírat hru své dítě. I rodiče ostatních skupin nechávají vybírat hru pouze dítě. U těchto skupin lze dokonce spatřovat přímou úměrnost mezi vyšší vzdělání a počtem rodičů, kteří nechávají vybírat hru pouze své dítě. Ve skupině rodičů se středně odborným vzděláním je to 29 %, u středoškolsky vzdělané skupiny je to 32% rodičů a u skupiny vysokoškoláků se jedná už o 46% rodičů, kteří nechávají za všech okolností vybírat hru pouze své dítě. S tvrzením, že pouze oni, rodiče, vybírají hru, kterou budou s dětmi hrát, se setkáváme pouze u skupiny vysokoškolsky vzdělané skupiny rodičů (15%). Ostatní skupiny rodičů tuto variantu odpovědi nezvolili ani v jednom případě.

Tabulka 5 - Osoba vybírající hru

	vždy dítě		vždy rodič		dítě a rodič se střídají		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
ZŠ	2	50	0	0	2	50	4	100
SOU	7	29	0	0	17	71	24	100
SŠ	8	32	0	0	17	68	25	100
VŠ	6	46	2	15	5	38	13	100
celkem	23	35	2	3	41	62	66	100

Graf 5 - Osoba vybírající hru

Položka č. 5: Pokud vybíráte hru vy, na jaký typ her se nejvíce zaměřujete?

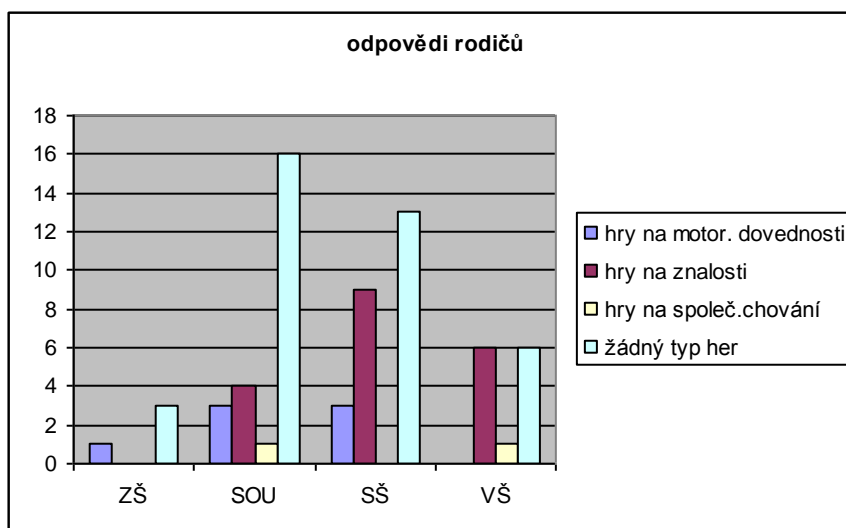
Na tuto otázku odpovídalo všech 66 respondentů, tedy i ti, kteří na položku č. 4 odpověděli, že vždy nechávají vybírat hru své dítě.

Ze všech dotazovaných rodičů nemá 57% žádný vyhraněný typ her, který by nejčastěji se svými dětmi hrál. Z tabulky vyplývá, že čím nižší vzdělání rodiče mají, tím méně se zaměřují na konkrétní typ her. Rodiče se základním vzděláním v 75% případů, rodiče se středním odborným vzděláním v 67% případů, rodiče se středoškolským vzděláním z 52% a rodiče vysokoškoláci z 46% odpovědí nemají žádný konkrétní typ her, na který se při hře s dětmi zaměřují. Pokud se týká konkrétního typu her, rodiče nejčastěji (29%) volí hry zaměřené na rozvíjení a obohacování znalostí dětí. I tady lze pozorovat vliv vzdělání na tuto volbu rodičů. Čím vyššího vzdělání rodiče dosáhli, tím více se na tento typ her zaměřují (ZŠ - 0%, SOU - 17%, SŠ - 36% a VŠ - 46%). Jako druhé nejčastěji hrané hry byly rodiči zvoleny hry napomáhající rozvíjet motorické dovednosti u dětí (11%). Pokud se ale týká skupiny rodičů s vysokoškolským vzděláním, ti o tento typ her neprojeví vůbec žádný zájem. Hry na rozvíjení společenského chování dětí jako nejčastěji hraný typ her vybraly pouze 3% všech respondentů. Jedná se o jednoho vysokoškolsky vzdělaného rodiče a jednoho rodiče se středním odborným vzděláním.

Tabulka 6 - Rodiči nejčastěji vybírají typ her

	hry na motor. dovednosti		hry na znalosti		hry na společ.chování		žádný typ her		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
ZŠ	1	25	0	0	0	0	3	75	4	100
SOU	3	12	4	17	1	4	16	67	24	100
SŠ	3	12	9	36	0	0	13	52	25	100
VŠ	0	0	6	46	1	8	6	46	13	100
celkem	7	11	19	29	2	3	38	57	66	100

Graf 6 - Rodiči nejčastěji vybírají typ her

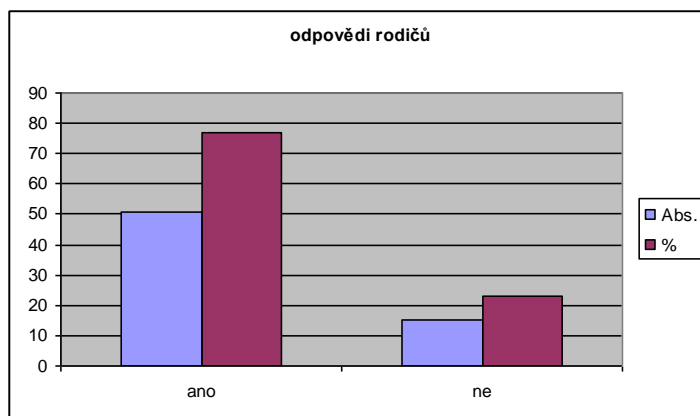
Položka č. 6 : Připravujete prostřednictvím her vaše dítě na vstup do školy?

Na tuto otázku odpovědělo 77% (51 osob) všech respondentů kladně, tedy že využívají hry k přípravě svého dítěte na jeho vstup do školy. Zbývajících 23% (15 osob) své dítě prostřednictvím her na školní docházku nepřipravuje.

Tabulka 7 - Příprava dítěte pomocí hry na vstup do školy

	ano	ne	celkem
Abs.	51	15	66
%	77	23	100

Graf 7 - Příprava dítěte pomocí hry na vstup do školy

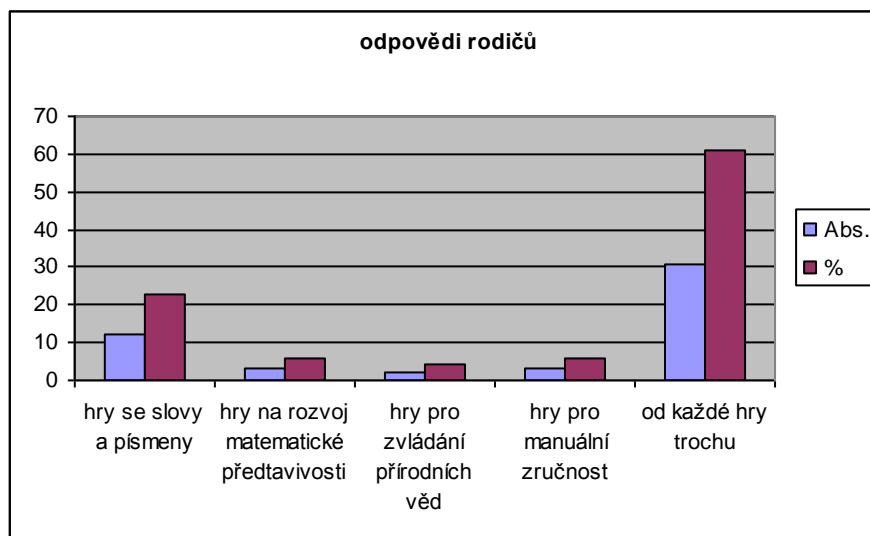
Položka č. 7: Pokud jste odpověděli ANO, o jaké hry se jedná?

Na tuto otázku v dotazníku odpovídalo 51 respondentů. Jedná se o rodiče, kteří využívají hry k přípravě svého dítěte na školní docházku (položka č. 6). Jak je patrné z tabulky, rodiče v 61% případů, k tomu nevyužívají pouze jeden typ her se specifickým zaměřením, ale spíše kombinují hry zaměřené na různé oblasti rozvoje dítěte. Pokud se jedná pouze o jeden typ her zaměřený na konkrétní oblast rozvoje dítěte, pak rodiče nejčastěji volí hry se slovy a písmeny (23%). V daleko menším zastoupení hrají rodiče se svými dětmi také hry na rozvoj matematické představivosti (6%) nebo hry pro zvládnutí přírodních věd (4%) a v neposlední řadě také hry zaměřené na manuální zručnost dítěte (6%).

Tabulka 8 - Hry, jimiž rodiče připravují dítě na vstup do školy

	Abs.	%
hry se slovy a písmeny	12	23
hry na rozvoj matematické představivosti	3	6
hry pro zvládnutí přírodních věd	2	4
hry pro manuální zručnost	3	6
od každé hry trochu	31	61
celkem	51	100

Graf 8 - Hry, jimiž rodiče připravují dítě na vstup do školy

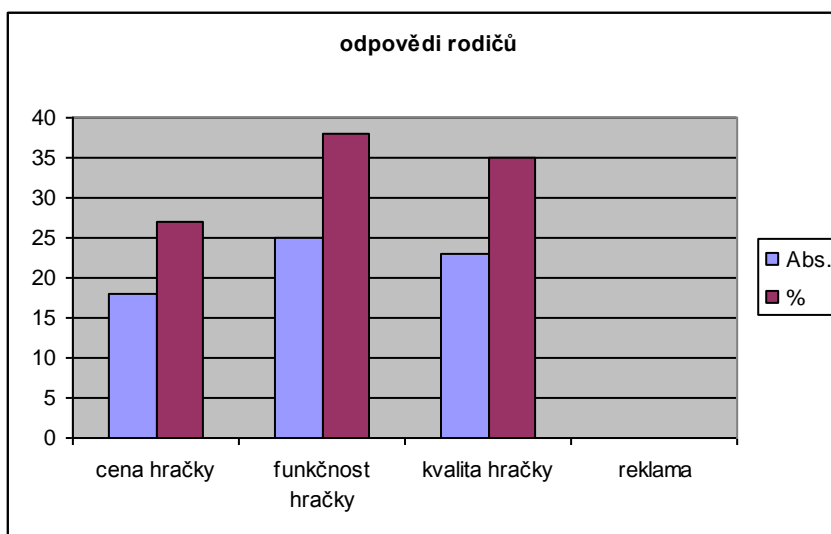
Položka č. 8: Co Vás nejvíce ovlivňuje při výběru hračky?

Nejvíce osob ze všech 66 dotazovaných rodičů dětí předškolního věku se u hračky při jejím výběru zaměřuje na její funkčnost. Pro 38% rodičů (25 osob) je tato vlastnost u hračky ta nejdůležitější. Zbývající rodiče z 35% (23 osob) vybírají hračku na základě její kvality a 27% (18 osob) je pak při jejím výběru ovlivňováno cenou. Žádný z dotazovaných rodičů se při výběru hračky pro své dítě nenechává ovlivnit reklamou.

Tabulka 9 - Faktor nejčastěji ovlivňující výběr hračky

	cena hračky	funkčnost hračky	kvalita hračky	reklama	celkem
Abs.	18	25	23	0	66
%	27	38	35	0	100

Graf 9 - Faktor nejčastěji ovlivňující výběr hračky

Položka č. 9: Jaké vlastnosti by hračka měla splňovat?

Na tuto volnou otázku odpovědělo celkem 54 rodičů (82%). V některých případech rodiče zaznamenali pouze jednu vlastnost, kterou by hračka měla mít, v jiných případech jich naopak udali více. Jako nejvíce preferovaná vlastnost byla rodiči u hračky zvolena její bezpečnost (34 odpovědi), dále pak její kvalita (18 odpovědi). Podle názorů rodičů by hračka měla být také zábavná, naučná a měla by se líbit (po 12-ti odpovědích). Jako důležitou vlastnost rodiče u hračky označili také její funkčnost a praktičnost.

Tabulka 10 - Vlastnosti správné hračky

	Abs.
bezpečnost	34
kvalita	18
zábavná	12
naučná, přínosná	12
líbivá	12
funkčnost	5
praktická	4

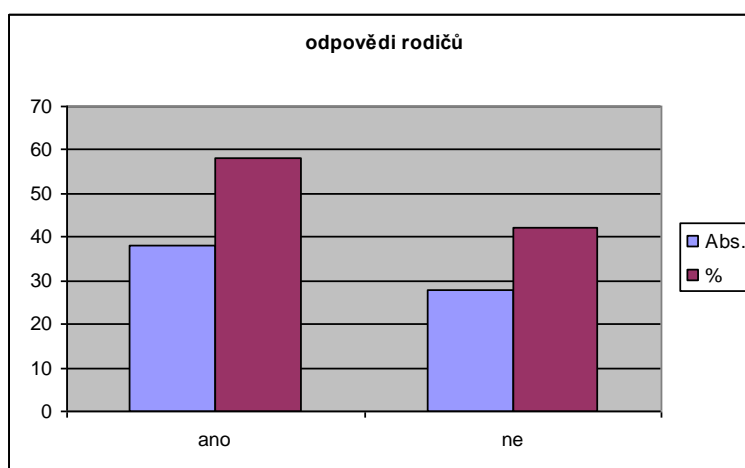
Položka č. 10: Zaměřujete se při koupi hračky na označení CE (hračka splňuje technické požadavky)?

Při výběru hračky pro své dítě se 58% všech dotazovaných rodičů zaměřuje na označení CE, které by se mělo nacházet na obalu hračky a mělo by zaručovat její kvalitu. Zbývajících 42% toto označení kvality na hračce nevyhledává, tudíž její absence nemá vliv na to, zda dítěti hračku koupí či nikoli.

Tabulka 11 - Zaměřenost rodičů na označení CE při koupi hračky

	ano	ne	cekem
Abs.	38	28	66
%	58	42	100

Graf 10 - Zaměřenost rodičů na označení CE při koupi hračky

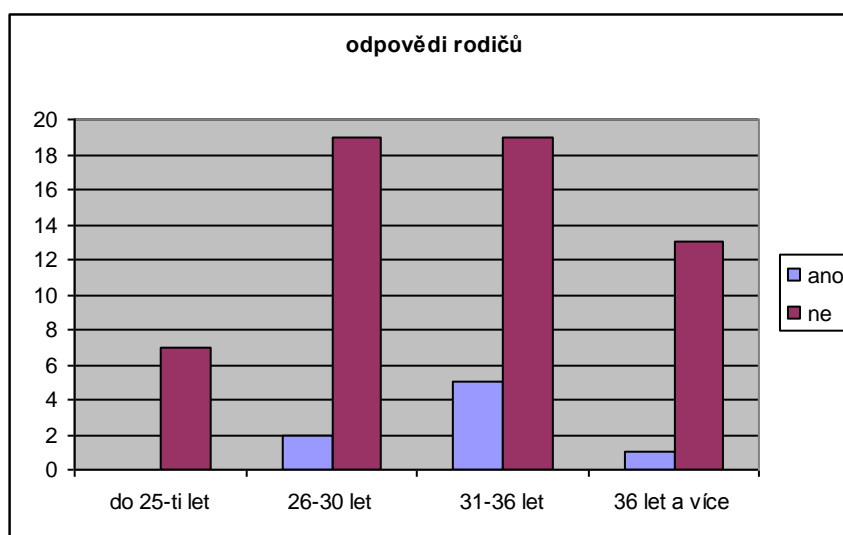
Položka č. 11: Účastnili jste se nějaké přednášky na téma dětské hry?

Pouhých 12% (8 osob) z celkového počtu respondentů se během svého života účastnilo přednášky na téma dětské hry. Ve dvou případech se jedná o rodiče ve věku 26-30 let, v pěti případech zaznamenali svoji účast na přednášce rodiče ve věku 31-35 let. Také skupina rodičů starších 35-ti let potvrdila, i když pouze v jednom případě, vlastní zkušenost s přednáškou zabývající se dětskými hrami. Pouze skupina rodičů do 25-ti let žádnou takovou zkušenost s přednáškami na toto téma nemá.

Tabulka 12 - Účast rodičů na přednášce na téma dětské hry

	ano		ne		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
do 25-ti let	0	0	7	100	7	100
26-30 let	2	10	19	90	21	100
31-35 let	5	21	19	79	24	100
36 let a více	1	7	13	93	14	100
celkem	8	12	58	88	66	100

Graf 11- Účast rodičů na přednášce na téma dětské hry

Položka č. 12: Při výběru her a hraček pro své dítě vycházíte z...

Při výběru her a hraček pro své dítě vychází 67% (44 osob) všech respondentů z vlastní intuice, 26% (17 osob) z rad jiných rodičů či prarodičů a 7% (5 osob) jako výchozí zdroj pro výběr her a hraček využívá literaturu.

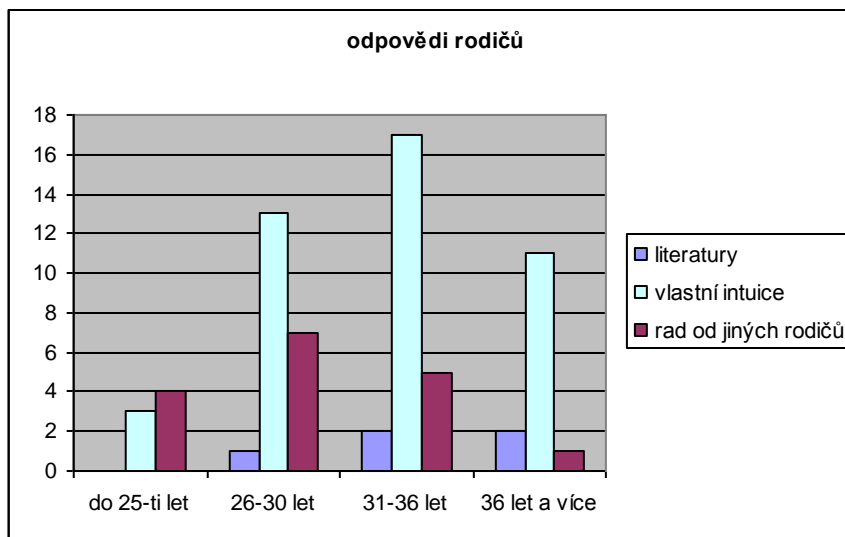
Vlastní intuici jako výchozí pramen ve většině případů vybraly skupiny rodičů starších 25-ti let. Čím více jsou rodiče starší, tím více se na ni spoléhají. Jedná se v 62% o rodiče ve věkovém rozpětí 26-30 let, dále o 71% všech rodičů ve věku 31-35 let a 79% všech rodičů starších 35-ti let. Rodiče do 25-ti let se spíše jak na vlastní intuici (43%) spoléhá na rady jiných rodičů či prarodičů. Z jejich rad při výběru her a hraček vychází 57% těchto mladých rodičů. Na jiné rodiče a prarodiče se také obracejí, pokud se týká her a

hraček, 33% rodičů věkové skupiny 26-30 let a 21% všech rodičů v rozmezí 31-35 let. Rodiče starší 35-ti let se více jak na rady jiných rodičů nebo prarodičů (7%) obracejí spíše na literaturu (14%). Tu naopak mladší generace rodičů vyhledává daleko méně. Skupina 26-30 let literaturu vybrala jako odpověď pouze v 5%, rodiče ve skupině 31-35 let se na literaturu obracejí v 8% případů. Rodiče mladší 25-ti let se na literaturu jako na zdroj informací neobracejí vůbec.

Tabulka 13 - Výchozí zdroj informací při výběru hračky pro dítě

	literatury		vlastní intuice		rad od rodičů		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
do 25-ti let	0	0	3	43	4	57	7	100
26-30 let	1	5	13	62	7	33	21	100
31-35 let	2	8	17	71	5	21	24	100
36 let a více	2	14	11	79	1	7	14	100
celkem	5	7	44	67	17	26	66	100

Graf 12 - Výchozí zdroj informací při výběru hračky pro dítě

Položka č. 13 : Pokud jste odpověděli za A, kde tyto informace vyhledáváte? (např. Betyňka,..)

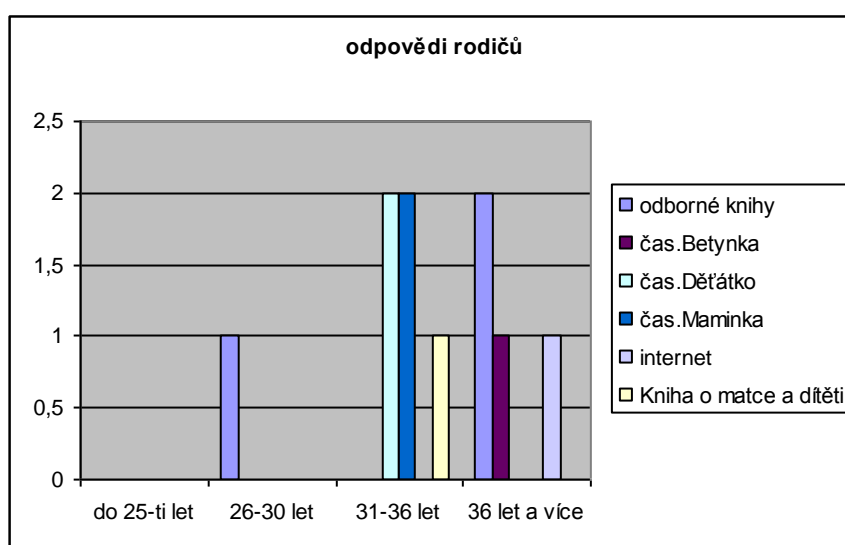
Na tuto otázku odpovídalo pouze pět respondentů. Jednalo se o ty rodiče, kteří v předcházející otázce č. 12 jako výchozí zdroj svých informací označili literaturu. Tito respondenti zaznamenali jednu či vícero odpovědí.

Ve skupině rodičů 26-30 let zaznamenal odpověď pouze jeden respondent. Jako zdroj svých informací označil odbornou literaturu. Věkovou skupinu 31-35 let v tomto případě reprezentovali dva rodiče. Oba preferují časopisy jako zdroj svých informací. Zatímco časopis Maminka našel v obou těchto případech své čtenáře, časopis Betyнка a Děťátko zaujal pouze po jednom z nich. Jeden z rodičů také získává potřebné informace ve Velké knize o matce a dítěti. Tak jak skupina rodičů ve věku 31-35 let, také skupina rodičů starších 35-ti let je zastoupena dvěma respondenty. Oba upřednostňují k získávání potřebných informací odborné knihy. Ten kdo jako autora těchto knih označil Matějčka, také sbírá informace v časopisu Betyнка a na internetu.

Tabulka 14 - Informace získávané z literatury

	odborné knihy		časopis Betyнка		časopis Děťátko		časopis Maminka		internet		Kniha o matce a dítěti		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
do 25-ti let	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	100
26-30 let	1	100	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	100
31-35 let	0	0	0	0	2	40	2	40	0	0	1	20	5	100
36 let a více	2	50	1	25	0	0	0	0	1	25	0	0	4	100
celkem	3	30	1	10	2	20	2	20	1	10	1	10	10	100

Graf 13 - Informace získávané z literatury

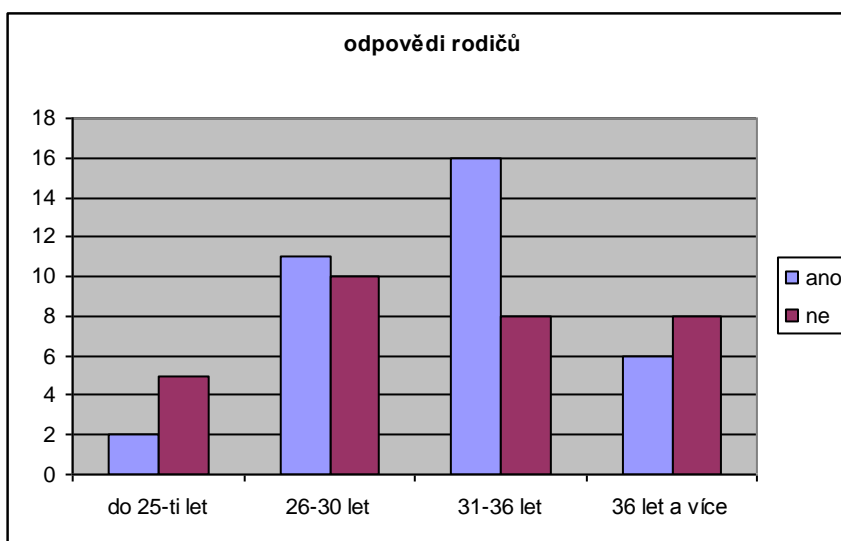
Položka č. 14 : *Uvítali byste ve svém okolí odbornou přednášku na téma „Dětská hra a její význam pro dítě?“*

Ze všech dotazovaných respondentů by více jak polovina z nich (53%) uvítala ve svém okolí přednášku týkající se dětských her. Tato odpověď převládá ve skupině rodičů ve věku 26 - 30 let, a to z 52% (11 osob), a také ve skupině, která reprezentuje rodiče ve věku 31-35 let (67%). U rodičů do 25-ti let a těch, kteří jsou starší jak 35 let převládá spíše negativní odpověď na tuto otázku. U těch nejmladších rodičů je to až 71% respondentů, kteří nemají zájem o přednášky zabývající se dětskou hrou, a u nejstarší skupiny rodičů je to pak 57%, které by žádnou takovou přednášku nenavštívili.

Tabulka 15 - Přání rodičů účastnit se přednášky na téma dětská hra

	ano		ne		celkem	
	Abs.	%	Abs.	%	Abs.	%
do 25-ti let	2	29	5	71	7	100
26-30 let	11	52	10	48	21	100
31-35 let	16	67	8	33	24	100
36 let a více	6	43	8	57	14	100
celkem	35	53	31	209	47	100

Graf 14 - Přání rodičů účastnit se přednášky na téma dětská hra

Položka č. 15: Pokud byste se chtěli vyjádřit k tomuto tématu, prosím, učiňte tak.

Na tuto volnou otázku odpovědělo pouze 6% všech respondentů (4 osoby). Všichni byli ve věku 31 – 35 let. Jednalo se o jednoho vysokoškolsky vzdělaného rodiče, který se vyjádřil slovy: „ Život tě naučí.“ Další dva respondenti byli středoškolsky vzdělaní, přičemž jeden vyjádřil názor, že je jedno, kolik má dítě hraček, hlavní je, když se tráví čas a aktivity společně. Pak je jedno s čímkoli a kdekoli si hrajete. Druhý respondent pak vyjádřil politování nad tím, že na každé hračce je napsáno „ dovoz“ nebo „ vyrobeno“ v Číně. Poslední respondent, který napsal svůj názor, byl rodič se středním odborným vzděláním. Ten vyjádřil výtka k tomuto dotazníku. Podle jeho slov je těžké odpovědět na dané otázky pouze jednou odpovědí, ale chápe, že je to jeho účelem.

6.2 Shrnutí výsledku výzkumu

Při provádění výzkumu mě zajímalo, jak rodiče nakládají s časem, který tráví hrou se svými dětmi, uvědomují-li si důležitost her a hraček ve vztahu k dítěti, kde se snaží získat potřebné informace a ovlivňují - li pomocí jimi zvolených her vývoj svých dětí.

Hlavní výzkumná otázka byla stanovena takto: Ovlivňují vědomě rodiče pomocí her vývoj svých dětí?

Dílejší výzkumné otázky:

Je čas, který tráví rodiče s dětmi při společné hře, ovlivněn jejich vzděláním?

Co nejčastěji ovlivňuje rodiče při výběru hračky?

Má věk rodičů vliv na jejich způsob získávání informací o dětských hrách?

Připravují rodiče děti prostřednictvím her na školní docházku?

V následující části textu provedu analýzu stanovených výzkumných otázek.

Ovlivňují vědomě rodiče pomocí her vývoj svých dětí?

První otázka je hlavní výzkumnou otázkou a na základě zjištěných výsledků lze konstatovat, že rodiče si plně uvědomují význam a důležitost her, pokud se týkají rozvíjení schopností, dovedností, znalostí či vloh svého dítěte. Tudíž lze konstatovat, že rodiče hry využívají k ovlivňování vývoje dětí.

Z uvedených výsledků vyplývá, že rodiče kombinují hry, které budou s dětmi hrát tak, aby ovlivnili a působili na co nejvíce stránek osobnosti dítěte. Rodiče k tomu využívají hry na posílení paměti, rozvíjení motorických dovedností, znalostí (matematické, slovní, přírodovědecké) a společenského chování. Rodiče ale nezapomínají ani na rozvíjení tvořivosti dětí a hlavně si uvědomují, že hry musí děti bavit, a ne jen vzdělávat či zdokonalovat. V neposlední řadě rodiče hry využívají jako prostředku, jak co nejlépe připravit dítě na vstup do školy.

I při výběru hračky se rodiče zaměřují na to, aby byla hračka pro dítě přínosná, funkční, kvalitní a pomohla dítěti rozvíjet se.

Je čas, který tráví rodiče s dětmi při společné hře, ovlivněn jejich vzděláním?

Na tuto otázku mohu odpovědět po podrobnější analýze výsledků na položky č. 1, č. 2, č. 3, č. 4 a č. 5.

Každý rodič si s dětmi hraje jinak, osobitě. Do této hry se promítají jeho názory, postoje, schopnosti a v neposlední řadě také jeho věk. Co se týká vzdělání, i tady můžeme spatřovat rozdíly v tom, jak rodiče s různým stupněm dosaženého vzdělání tento čas využívají.

Pokud se zaměříme na délku doby, kterou rodiče se svými dětmi stráví hrou, lze u rodičů s různým vzděláním spatřovat určitou shodu, výjimku tvoří pouze rodiče se základním vzděláním. Rodiče s ostatními stupni dosaženého vzdělání tráví s dětmi minimálně 3 hodiny týdně hrou, kdežto rodiče se základním vzděláním pouhé 2 hodiny. Může to být, podle mého názoru, dáno tím, že lidé pouze se základním vzděláním se spíše uplatňují ve fyzicky náročnějších profesích, než lidé s vyšším vzděláním. Pak už jim nezbývá tolik energie na hraní s dětmi. Nemyslím si, že by si s dětmi hráli méně proto, že by jim na nich méně záleželo, ale proto, že jsou více unaveni.

I to, jak rodiče s tímto časem naloží, se liší podle jejich vzdělání. Zatímco u rodičů se středoškolským a vysokoškolským vzděláním převládají zejména společenské deskové hry, rodiče se středním odborným vzděláním hrají nejčastěji s dětmi hry námětové a hry se stavebnicemi. Námětové hry získaly také největší oblibu u rodičů se základním vzděláním. Zajímavé je zjištění, že tito rodiče nehrají vůbec žádné hry zaměřené na tvořivost nebo hry spojené se stavebnicemi.

Ačkoli společenské deskové hry jsou nejčastěji hrány rodiči se středoškolským a vysokoškolským vzděláním, také ostatní skupiny tyto hry, i když v menším zastoupení, s dětmi hrají. I zde můžeme nalézt zcela odlišné typy her, které se nejčastěji vztahují ke konkrétní skupině rodičů. Zatímco rodiče se základním vzděláním hrají pouze hry pro pobavení hráčů, rodiče s vyšším vzděláním se zaměřují, někdy více někdy méně, na všechny typy společenských deskových her. To proč tomu tak je, může být ovlivněno právě jejich vzděláním. Rodiče s vyšším jak základním vzděláním si uvědomují, podle mého názoru, potřebu rozmanitosti her spojenou s potřebou rozvíjet dítě a obohacovat ho o nové znalosti. Podle mě rodiče se základním vzděláním si dostatečně neuvědomují sílu vědomostí a znalostí. Nemyslím si, že by tito rodiče nevybírali hry na rozvoj znalostí a vědomostí proto, že by jim nerozuměli či nechápali je, naopak jsem přesvědčena, že hry pro předškoláky jsou dostatečně srozumitelné všem rodičům bez rozdílu vzdělání.

I to, kdo bude určovat náplň her se u různě vzdělaných skupin rodičů liší. Zatímco rodiče se středním odborným a se středoškolským vzděláním se při výběru her se svými dětmi střídají, vysokoškolsky vzdělaní rodiče nechávají vybírat hru vždy dítě. U rodičů se základním vzděláním je to přesně půl na půl, zatímco polovina z nich nechá vždy vybrat hru své dítě, druhá polovina se s dětmi střídá. Zajímavé je také zjištění, že se pouze, u skupiny vysokoškolsky vzdělaných rodičů našli jedinci, kteří nenechají své dítě nikdy vybírat hru, kterou budou spolu hrát, ale že ji vždy vybírají sami. Může to být spojeno, dle mého názoru, s jejich přesvědčením, že oni nejlépe vědí, které hry jsou pro děti z hlediska jejich rozvoje nejvhodnější. Všichni tito rodiče vybírají hry na rozvíjení znalostí dětí. Další možný důvod může spočívat v tom, že rodič je silně dominantní a vše, tedy i výběr her, se děje jen podle něho.

Shodu všech skupin rodičů můžeme nalézt v jejich výběru hry, kterou budou s dětmi hrát. Všechny skupiny rodičů nepreferují žádný konkrétní typ her, ale spíše hry kombinují a střídají. Pouze u skupiny rodičů s vysokoškolským vzděláním je stejný počet jedinců, kteří neupřednostňují žádný konkrétní typ her jako těch, kteří vybírají konkrétní typ her, a to hry na rozvíjení znalostí dítěte.

Když tedy zhodnotíme získané informace, můžeme říci, že rodiče s rozdílným vzděláním tráví čas s dětmi při hře rozdílně, z pohledu délky či jejich obsahu. Nemohu však říci, zda tento čas některá skupina rodičů vyplňuje plnohodnotněji, či lépe jak skupina jiná, ale mohu potvrdit, že zcela určitě jinak.

Co nejčastěji ovlivňuje rodiče při výběru hračky?

Na tuto otázku mohu odpovědět po podrobnější analýze výsledků položek č. 8, č. 9, č. 10.

Faktorů, ovlivňujících rodiče při jejich výběru hračky, je mnoho. Ačkoli se rodiče v některých názorech rozcházejí a upřednostňují u hraček rozdílné vlastnosti, většina z nich se shodne v tom, že hračka musí být pro dítě hlavně bezpečná. Dítě si při manipulaci s ní nesmí ublížit. Další vlastnost, pro kterou je hračka rodiči vybírána, je její kvalita, což podle mého názoru úzce souvisí s její bezpečností. Pokud je hračka vyrobena z nekvalitního materiálu či je nekvalitně zpracována, může ohrozit zdraví dítěte. Vedle bezpečí a kvality hračky rodiče také často vyžadují, aby hračka plnila svoji funkci. To znamená, že rodiče očekávají od hračky přesně to, k čemu je určena. V neposlední řadě ovlivňuje rodiče při jejich výběru hračky označení CE. Pokud se tato značka nachází na obalu hračky, pak zaručuje, že hračka splnila technické požadavky platné pro Českou republiku a zároveň informuje rodiče o její nezávadnosti a vhodnosti pro dítě. Z výzkumného šetření vyšlo najevo, že reklama a cena hračky nejsou podstatným faktorem, který by ovlivnil zakoupení či nezakoupení hračky.

Na základě zjištěných informací můžeme tedy definovat, jaké parametry by hračka podle rodičů měla splňovat. Aby rodiče dítěti hračku pořídili, musí být hlavně bezpečná, funkční a s označením CE.

Má věk rodičů vliv na jejich způsob získávání informací o dětských hrách?

Na tuto otázku mohu odpovědět po podrobnější analýze výsledků položek č. 11, č. 12, č. 13 a č. 14.

Způsoby, jakými rodiče dětí předškolního věku získávají informace o dětských hrách, se v závislosti na jejich věku liší. Můžeme sice nalézt shodu všech čtyř věkových skupin dotazovaných rodičů v tom, že se během svého života, ve většině případů, nezúčastnili žádné přednášky na téma dětské hry, ve zbývajících případech jsou však odpovědi skupin rodičů rozdílné.

Nejmladší skupina rodičů (věk do 25- ti let) uvádí jako nejčastější zdroj potřebných informací rady jiných rodičů nebo prarodičů, kdežto skupiny starších rodičů (skupiny 26-30 let, 31-35 let a 36 let a více) na prvním místě vycházejí z vlastní intuice. Z výzkumu je tak, podle mého mínění, patrné postupné „zrání“ rodičů. Zatímco v době, kdy ještě nejsou tak zkušenými rodiči, hledají pomoc a informace hlavně u rodičů

či prarodičů, s přibývajícím věkem a zkušenostmi získávají sebedůvěru a začínají se spoléhat stále více na vlastní intuici. Také můžeme spatřovat postupné nahrazování rodičů, jako zdroje informací, literaturou, ačkoliv se domnívám, že se nejedná o snahu získat informace, ale spíše určitou inspiraci.

Také na druhu používané literatury je patrný vliv věku rodičů. Zatímco nejmladší skupina literatuře prakticky nevěnuje žádnou pozornost, skupina rodičů ve věku 26-30 let začíná hledat informace v odborných knihách. Skupina dotazovaných ve věku 31-35 let ke knihám přidává volně dostupné časopis (např. Děťátko, Betyňka, Maminka) a populární literaturu (Velké kniha o matce a dítěti). Největší rozsah v používání literatury opět vykazuje nejstarší skupina dotazovaných rodičů (36 let a více), která ke všem výše uvedeným zdrojům přidává ten nejobsáhlejší, tedy internet.

Co se týká získávání informací o dětských hrách a hračkách na různých přednáškách, uvítaly by je zejména skupiny rodičů 26-30 let a 31-35 let, kdežto skupina nejmladších (do 25-ti let) a nejstarších rodičů (starší 35-ti let) o tento typ přednášek neprojevil ve většině případů zájem.

Největší shoda v přístupu k získávání informací je patrná u věkových skupin 26-30 let a 31-35 let. Jejich zdroje informací jsou prakticky totožné, s výjimkou literatury (přesto i u používané literatury je zřetelná podobnost).

Připravují rodiče děti prostřednictvím her na školní docházku?

Na tuto otázku mohu odpovědět po podrobnější analýze výsledků položek č. 6 a č. 7.

Odpověď na tuto otázku zní ANO. Rodiče skutečně připravují své děti pomocí her na školní docházku. Z výzkumu vyplývá, že celých 77 % rodičů takto hry využívá. K tomuto účelu nemá většina z nich vyhraněný pouze jeden typ her, ale vybírají a různě kombinují mnoho různých her zaměřených na rozvoj dítěte. Rodiče využívají hry, které jsou jednak zaměřeny na slova a písmena i na matematickou představivost. Kromě těchto dvou typů her se rodiče také zaměřují na hry, které by měly dítěti napomoci zvládnout ve škole přírodní vědy. V neposlední řadě si rodiče uvědomují, že i manuální dovednosti dítěte je potřeba trénovat a zdokonalovat. Za tímto účelem do jejich repertoáru her patří i hry pro rozvíjení manuální zručnosti dítěte.

7 NÁMĚTY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Na základě provedeného výzkumného šetření, získaných výsledků a připomínek rodičů dětí předškolního věku navrhuji doporučení:

1. Uskutečňovat přednášky či besedy zabývající se dětskou hrou a její významem pro vývoj a rozvoj dítěte. Poskytnout rady a seznámit rodiče s možnostmi, jak oni sami mohou pozitivně rozvíjet schopnosti, dovednosti a vědomosti svého dítěte. Tyto přednášky či besedy se mohou konat v mateřských školách nebo v mateřských centrech.
2. Vytisknout a rozdat na úradech, u dětských lékařů apod. informační brožury seznamující rodiče s významem her a hraček na vývoj dítěte.
3. Dohlédnout na prodej bezpečných a zdraví nezávadných hraček.

ZÁVĚR

V teoretické část své práce jsem se pokusila nastínit pestrost a důležitost her na vývoj dítěte předškolního věku. Také jsem se snažila poukázat na to, jak sami rodiče mohou napomoci rozvoji osobnosti svého dítěte, pokud zvolí vhodné hry a hračky.

V praktické části práce jsem zjišťovala, jak rodiče o hrách a hračkách smýšlejí, uvědomují-li si jejich pozitivní účinek na vývoj a rozvoj svých dětí a jednají-li tak, aby tento vývoj co nejlépe ovlivnili. Závěrem musím konstatovat, že rodiče si tuto vlastnost hračky plně uvědomují a využívají ji. Je potřeba si ale uvědomit, že každé dítě je jiné, má jiné potřeby, vlohy a schopnosti. Dítě je individuální osobností a je třeba k němu také tak přistupovat. Co zvládne jedno dítě, může druhému naopak činit značné potíže. A právě pomocí vhodně zvolených her mohou pak rodiče tyto nesrovnalosti ve vývoji odstranit nebo alespoň zmírnit.

Autoři odborných publikací zabývající se tématem dětských her často uvádějí jejich význam, dělení a doporučení pro rodiče nekomplexně. Tito autoři se ve většině případů zabývají pouze určitou oblastí her, např. dělením her nebo teoriemi her apod. Tato bakalářská práce naopak zaznamenává všechny důležité aspekty dětské hry komplexně. Také jsem se pokusila tuto práci napsat tak, aby byla srozumitelná pro co nejvíce lidí, bez rozdílu vzdělání či intelektu.

Při zpracovávání práce jsem si také splnila svůj osobní cíl týkající se oblasti dětských her. Jak už jsem zmínila v úvodu práce, mám sama dvě děti a studiem odborných publikací jsem získala dostatek informací, jak se podílet na co nejpozitivnějším rozvoji osobnosti svých dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BERNE, E. *Jak si lidé hrají*. Most: Dialog, 1992. ISBN 80-85194-52-X.

Bible: *Písmo Svaté starého a nového zákona*. Praha: Česká biblická společnost, 1991.

BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-484-2.

ČAČKA, O. a kol. *Psychologie: Imaginativní výchova a vzdělávání s příklady aplikace*. Brno: DOPLNĚK, 1999. ISBN 80-7239-034-1.

ELMANOVÁ, O. *Kniha pro dobré rodiče aneb nejlepší hobby - výchova vlastního dítěte*. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-530-5.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GRUNELIUSOVÁ, E. M. *Výchova v raném dětském věku*. Praha: Baltazar, 1992. ISBN 80-900307-3-4.

HERMOVÁ, S. *Psychomotorické hry*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-7178-018-9.

HUIZINGA, J. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Praha: Ypsilon, 1971.

JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0.

KIRBYOVÁ, A. *Nešikovné dítě: Dyspraxie a další poruchy motoriky*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-424-9.

KURIC, J. *Ontogenetická Psychologie*. Brno: CERM, 2001. ISBN 80-214-1844-3.

LANGMEIER, J., LANGMEIER, M., KŘEJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyziologie*. Praha: H & H, 1998. ISBN 80-86022-37-4.

MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově dítěte*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-320-X.

MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2005. ISBN 80-247-0870-1.

MATĚJČEK, Z. *Rodiče a děti*. Praha: AVICENUM, 1986.

MIŠURCOVÁ, V., FIŠER, J., FIXL, V. *Hra a hračka v životě dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980.

MIŠURCOVÁ, V., SEVEROVÁ, M. *Děti, hry a umění*. Praha: ISV, 1997. ISBN 80-85866-18-8.

PAUSEWANGOVÁ, E. *100 her k rozvoji a tvořivosti v předškolním a mladším školním věku*. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-85282-59-3.

PÁVKOVÁ, J. a kol. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

PIAGET, J., INHELDEROVÁ, B. *Psychologie dítěte*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-146-0.

PUNCH, K. F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.

RENDLOVÁ, H. *Šimon půjde do školy*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-046-4.

SEVEROVÁ, M. *Hry v ranném dětství*. Praha: Academia, 1982.

STOPPARDOVÁ, M. *Otesrujte své dítě: ANEB Jak objevit a rozvíjet schopnosti dítěte*. Martin: Neografia, 1992. ISBN 80-85186-49-7.

WEAVEROVÁ, M. *300 her a cvičení pro úspěšný vstup do školy*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-512-1.

WEIKERT, A. *Výchova dítěte: Osvědčené rady a řešení pro rodiče dětí každého věku*. Praha: Jan Vašut s.r.o., 2007. ISBN 978-80-7236-527-2.

SEZNAM INTERNETOVÝCH ZDROJŮ

Děti z internetových domácností sledují nejčastěji televizi. Novinky [online]. 14.8. 2009, [cit. 2010-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/internet-a-pc/176354-deti-z-internetovych-domacnosti-sleduji-nejcastěji-televizi.html>>.

Dnešní rodiče věnují dětem více času než předchozí generace. Novinky [online]. 22.4.2010,[cit.2010-10-14]. Dostupný z WWW:<<http://www.novinky.cz/zena/deti/196990-dnesni-rodice-venuji-detem-vice-casu-nez-predchozi-generace.html>>.

Násilné počítačové hry ohrožují mládež, tvrdí experti. Novinky [online]. 17.3. 2009, [cit. 2010-10-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.novinky.cz/internet-a-pc/hry-a-herni-systemy/164107-nasilne-pocitacove-hry-ohrozuj-mladez-tvrdi-experti.html>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Abs.	absolutní četnost
%	relativní četnost
ZŠ	základní škola
SOU	střední odborná škola s vyšším listem
SŠ	střední škola s maturitou
VŠ	vysoká škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf 1- Věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů.....	46
Graf 2- Čas strávený společnou hrou s dětmi	47
Graf 3- Nejčastěji hrající typ her.....	48
Graf 4 - Nejčastěji hrané společenské deskové hry	49
Graf 5- Osoba vybírající hru	51
Graf 6 - Rodiči nejčastěji vybírá typ her	52
Graf 7 - Příprava dítěte pomocí hry na vstup do školy	53
Graf 8 - Hry, jimiž rodiče připravují dítě na vstup do školy.....	54
Graf 9 - Faktor nejčastěji ovlivňující výběr hračky	55
Graf 10 - Zaměřenost rodičů na označení CE při koupi hračky	56
Graf 11- Účast rodičů na přednášce na téma dětské hry	57
Graf 12 - Výchozí zdroj informací při výběru hračky pro dítě	58
Graf 13 - Informace získávané z literatury	59
Graf 14 - Přání rodičů účastnit se přednášky na téma dětská hra	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	45
Tabulka 2 - Čas strávený společnou hrou s dětmi	47
Tabulka 3 - Nejčastěji hrajíci typ her	48
Tabulka 4 - Nejčastěji hrané společenské deskové hry	49
Tabulka 5 - Osoba vybírající hru	50
Tabulka 6 - Rodiči nejčastěji vybíraný typ her	52
Tabulka 7 - Příprava dítěte pomocí hry na vstup do školy	52
Tabulka 8 - Hry, jimiž rodiče připravují dítě na vstup do školy	53
Tabulka 9 - Faktor nejčastěji ovlivňující výběr hračky	54
Tabulka 10 - Vlastnosti správné hračky	55
Tabulka 11 - Zaměřenost rodičů na označení CE při koupi hračky	56
Tabulka 12 - Účast rodičů na přednášce na téma dětské hry	57
Tabulka 13 - Výchozí zdroj informací při výběru hračky pro dítě	58
Tabulka 14 - Informace získávané z literatury	59
Tabulka 15 - Přání rodičů účastnit se přednášky na téma dětská hra	60

SEZNAM PŘÍLOH

PI příklady her

PII vzor dotazníku

PŘÍLOHA P I: PŘÍKLADY HER

Hry se slovy a písmeny: Záliba v hádankách

Dovednosti: rozvíjení představivosti

rozvíjení slovní zásoby

kritické myšlení

Pro děti: 5+

Děti milují hádanky. Zkuste se svým dítětem vytvořit vlastní knížku hádanek - na jedné straně budete mít hádanku, na druhé odpověď.

Nejdříve si zahrajte hru na hádanky, při které budete dítěti pomáhat vymýšlením otázek nebo záchytných bodů. Potom je napište nebo nakreslete na jednu stranu připravené karty. Na druhou stranu přidejte ilustraci nebo odpověď. Vymýšlení otázek může být pro menší děti náročná. Zkuste doplňující otázky, například: „ Je to nějaké jídlo? Zvíře? Osoba? Jakou to má barvu? Je to tuhé? Měkké? Horké? Studené?“ Jak bude dítě postupně získávat zkušenosti, budou otázky a záchytné body náročnější.

Když dítě zvládne hru, může ji hrát i bez karet, např. na cestách nebo v čekárně u lékaře“ (Weaverová, 2001, str. 15).

„Hry pro rozvoj matematické představivosti: Lovíme rovnice

Dovednosti: množiny a skupiny

řešení problémů

manuální zručnost

Pro děti: 6+

Mají-li se děti naučit počítat jednoduché (a později i složitější) rovnice, bude pro ně zábavou, když je budou lovit jako ryby. Opatřete si několik dřevěných tyček- nebo špejlí- a na každou připevněte malý magnet na niti. (Malé magnety lze získat v železářství nebo v řemeslnických potřebách). Pak vložte do krabice několik papírových kartiček s napsanými čísly. Na každou připevněte kancelářskou sponku. Hráči by neměli vidět čísla na kartičkách, které chytají na prut. Můžete začít tak, že každý hráč loví dvě karty a sečte

je, nebo může chytit tři až čtyři karty najednou. Pro menší děti je užitečné pod číslo nakreslit příslušný počet barevných teček, aby se měly o co vizuálně se opřít. Samozřejmě, že v této hře můžeme rovněž procvičovat odčítání a násobení“ (Weaverová, 2001, str. 66).

„Hry pro zvládnutí základních přírodních věd: Grafické listy hmyzu

Dovednosti: pozorování

shromažďování a zaznamenávání údajů

představivost

kreslení a malování

Pro děti: 4+

Krásné otisky vhodné pro gratulační pohlednice, kalendáře nebo obrázky k zarámování lze pořídit z kreseb drobných potvůrek, třeba právě těch, jež chováte v teráriu. Budete k tomu potřebovat kusy polystyrénového tácku na potraviny. Ustříhnete jeho okraje, abyste získali rovnou plochu. Chcete-li dosáhnout opravdu dobrých výsledků, můžete

si opatřit ruční roztírací válec, pomocí kterého přitisknete kresbu na papír. Dostanete jej v potřebách pro výtvarníky. Nejefektivnější jsou často černobílé výtvary. Nejprve dítě nakreslí tužkou obrázek hmyzu na polyester. Pak pokryje kresbu černou barvou a otiskne ji na papír, případně pomocí roztíracího válečku. Jako je tomu u všech grafických listů, vytvoří-li dítě více kopií po jediné aplikaci barvy, budou se jeho grafické listy od sebe zajímavým způsobem lišit“ (Weaverová, 2001, str. 101).

„Hry zaměřené na manuální zručnost: Hra s pinzetou

Dovednosti: koordinace zraku a ruky

rozvoj jemné motoriky

Pro děti: 3+

Ukažte dítěti, jak má správně uchopit a stisknout pinzetu. Nechte ho nejprve, aby do ní uchopilo kousky různých materiálů, vatové kuličky nebo chomáčky papíru. Když tuto činnost zvládne, položte před ně malou paletu s prohlubněmi pro barvy a miskou

skleněných nebo hliněných kuliček. Vyzvěte ho, aby uchopilo kuličku do pinzety, přeneslo ji nad paletu a uložilo o jedné z prohlubní. Musí pokračovat tak dlouho, dokud nenaplní všechny prohlubně. Je to obtížný úkol dokonce i pro dospělé, zejména zpočátku, ale je to hodnotné cvičení pro rozvíjení jemných motorických dovedností“ (Weaverová, 2001, str. 154).

„Tělesné schéma: To jsme také my

Potřebné pomůcky: papír, tužka, tabule, křída, případně matrace

Co dělat: Děti se rozestaví do nejrůznějších pozic před tabulí nebo se v nejrůznějších zkroucených pozicích položí na zem, nechají se obkreslit a poté se pozorují.

Varianty: Děti se nechají obkreslit vleže v tělocvičně na madraci. Děti hrají v nejrůznějších pozicích stínové divadlo. To má tu výhodu, že se hry může účastnit najednou několik dětí „(Hermová, 1994, str. 38).

„Rovnováha: Překážková dráha

Potřebné pomůcky: šňůra, lano, židle, stůl, lavice, karton, pruh koberce, apod.

Co dělat: Postavíme různé kusy nábytku a předměty k přelézání a balancování. Učitelka vše nejdříve předvede. Příklad: Kouzelná šňůra- židle- karton- lavice- pneumatika

Varianty: Pro překážkovou dráhu můžeme užít většinu předmětů v tělocvičně nebo v místnosti. Důležité je jenom to, abychom vysvětlili a ukázali, co se má dělat.

Metodicko-didaktické pokyny: Překážková dráha by zpočátku neměla být příliš dlouhá, stačí tři až čtyři zastávky. Balancování a lezení by mělo být pokud možno střídavé. Překážkovou dráhu postavíme tak, že několik dětí současně může něco dělat. Děti vyzveme, aby hledaly nové možnosti překonávání překážek“ (Hermová, 1994, str. 49).

„Prostorová orientace: Vysoko – nízko a nahoře- dole

Potřebné pomůcky: žádné, případně míč, pneumatika apod.

Co dělat: V této hře se děti mají naučit, co znamená vysoko a nízko. Zvedneme paže, jak nejvýš můžeme, skoro až ke stropu (stoupneme si na špičky), a potom si sedneme na bobek, abychom byli co nejnižší.

Nahoře tleskneme do rukou- dole plácneme dlaněmi do podlahy. Vyskočíme vysoko - pak si sedneme na bobek nebo si leheme.

Varianty: Vysoko- nízko můžeme také cvičit s předměty. Například míč držíme vysoko nad hlavou, potom si s ním leheme na zem apod.“ (Hermová,1994, str. 55).

„Hmatové vnímání: Co je kulaté?

Potřebné pomůcky: kulaté věci

Co dělat: Děti by se měly seznámit s pojmem, vlastností kulatý. Učitelka ukáže některé předměty, které jsou kulaté, například talíř, míč, ale také kulaté věci v obrázkové knize (slunce, obruč, atd.) nebo venku (pneumatika).

Předměty dovolíme dětem- pokud možno- vzít do ruky a ohmatat je.

Varianty: Učitelka se ptá: „Kdopak ještě najde něco kulatého?“ Děti hledají v místnosti nebo venku. Kulaté věci se kutálejí.

Metodicko-didaktické pokyny: Tyto hry se nemají protahovat příliš dlouho. Nemá následovat žádný trénink v názvech vlastností, protože jde jenom o hru a o poznávání vlastností materiálů a povrchu věcí“ (Hermová,1994, str. 63).

„Optické vnímání: Paprsek světla

Potřebné pomůcky: baterka, případně zrcátko

Co dělat: Světlo baterky necháme svítit na podlahu, stěnu atd. děti se mají pokoušet světelnou skvrnu chytit,

Varianty: I malým zrcátkem lze vyrobit takovou světelnou skvrnu. Když svítí slunce, je to vhodnější než v místnosti zatemňovat“ (Hermová, 1994, str. 72).

„Akustické vnímání: Zvuky

Potřebné pomůcky: krabice, plechovky s pískem, rýží, jehlami atd.

Co dělat: Plechovky nebo krabičky s náplní různého materiálu, který vydává nějaké zvuky, například to může být písek, jehly, rýžová zrnka....

Vždycky ve dvou plechovkách je stejný obsah a tyto dvojice se mají podle zvuku najít.

Metodicko-didaktické pokyny: Na začátku hry a mladším dětem bychom měli dát hádat z menšího počtu plechovek“ (Hermová,1994, str. 84).

„Tvořivé hry: Výroba luceren

Co je potřeba: větší krabice od potravin, průhledný papír, barevný balící papír, temperové nebo plakátové barvy, tužky, fixy, voskovky, nůžky, dráty, hůlky, svíčky.

Pro děti: 5+

Metodické pokyny: Krabice musí tvarem i velikostí zhruba odpovídat lucerně. Odstraníme víko a tam, kde je to nutné, vystříhneme z lepenky další kus ve tvaru dna, aby dno bylo silnější. Každé dítě dostane jednu lucernu, kterou zvenku natře barvami. Upevníme dráty (jako držátka), upevníme svíčky a vyzkoušíme lucernu.

Varianty: Děti mohou po stranách vystříhovat různé obrázky a zezadu podlepit díry průhledným papírem. Mohou vystříhovat i velké plochy na stranách a také je podlepit. Jestliže děti podlepovaly průhledným papírem, mohou na něj nalepit pro větší barevný efekt kousky barevného papíru. Mohou na něj také kreslit různé vzory vodovými barvami. Jednobarevný průhledný papír možno pomalovat černobílými fixami nebo polepit siluetami. Krabici můžeme napříč rozstříhnout a opět spojit barevným pruhem papíru“ (Pausewangová, 1992, str. 71).

PŘÍLOHA P II: VZOR DOTAZNÍKU

DOTAZNÍK

Vážení rodiče,

ráda bych Vás požádala o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro moji bakalářskou práci na téma Vliv her a podpora rodičů vývoje dítěte předškolního věku.

Tento dotazník je anonymní, proto Vás žádám o pravdivé a zodpovědné vyplnění.

Děkuji Vám za Váš čas strávený při vyplňování tohoto dotazníku.

Hana Kadulová

studentka fakulty humanitních studií

Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně

Vámi vybrané odpovědi zakroužkujte (vždy jen jedna odpověď), případně doplňte.

1. Váš věk

- a) do 25-ti let b) 26-30let c) 31-35let d) 36 a více let

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ b) SOU c) SŠ s maturitou d) VŠ
-

1. Kolik času týdně trávíte společnou hrou s dětmi?

- a) 30 minut
b) 1 hodinu
c) 2 hodiny
d) 3 hodiny a více

2. Jaký typ her hrajete nejčastěji se svými dětmi?

- a) námětové hry (na doktora, na obchod)
- b) společenské deskové hry
- c) hry se stavebnicemi, kostkami
- d) tvořivé hry (plastelína)
- e) počítačové hry

3. Jaký typ společenských deskových her nejčastěji hrajete?

- a) hry pro zábavu (Člověče, nezlob se)
- b) hry didaktické (naučné – Nešťourej se v nose)
- c) hry pro rozvoj paměti (pexeso)
- d) žádné

4. Kdo vybírá hru, kterou budete hrát?

- a) vždy Vaše dítě
- b) vždy vy
- c) střídáte se

5. Pokud vybíráte hru vy, na jaký typ her se nejvíce zaměřujete?

- a) hry na rozvoj motorických dovedností
- b) hry na rozvoj znalostí a vědomostí
- c) hry na rozvoj společenského chování
- d) nemám žádný vyhraněný typ her

6. Přípravujete prostřednictvím her vaše dítě na vstup do školy?

- a) ano
- b) ne

7. Pokud jste odpověděli ANO, o jaké hry se jedná?

- a) hry se slovy a písmeny
- b) hry na rozvoj matematické představivosti
- c) hry pro zvládnání přírodních věd
- d) hry pro manuální zručnost
- e) od každého trochu

8. Co Vás nejvíce ovlivňuje při výběru hračky?

- a) cena hračky
- b) funkčnost hračky
- c) kvalita hračky
- d) reklama

9. Jaké vlastnosti by hračka měla splňovat?

.....

.....

.....

10. Zaměřujete se při koupi hračky na označení CE (hračka splňuje technické požadavky)?

- a) ano
- b) ne

11. Účastnili jste se nějaké přednášky na téma dětské hry?

- a) ano
- b) ne

12. Při výběru her a hraček pro své dítě vycházíte z

- a) literatury
- d) vlastní intuice
- c) rad od jiných rodičů či prarodičů

13. Pokud jste odpověděli za A, kde tyto informace vyhledáváte? (např. Betyнка,..)

.....
.....
.....

14. Uvítali byste ve svém okolí odbornou přednášku na téma Dětská hra a její význam pro dítě?

a) ano

b) ne

15. Pokud byste se chtěli vyjádřit k tomuto tématu, prosím, učiňte tak.

.....
.....
.....

Děkuji Vám za Váš čas strávený vyplňováním tohoto dotazníku.